

Vapaaehtoistoiminta kirkon voimavarana

Asenne on
avainasemassa

Vapaaehtoistoiminta
ja yritys yhteistyö

Vapaaehtoistoimintaa
läpäisyperiaatteella

Vapaaehtoistoiminta kirkon voimavarana

3 Pääkirjoitus Pyhästä talkoohengestä ja vapaaehtoistoinnasta

4 Diaari

6 Kuvassa Henrietta Grönlund

8 Asenne on avainasemassa

10 Kaikkien lahjat käyttöön

12 Vapaaehtoinen täydentää ammattilaista

13 Menninkäinen

14 Vapaaehtoistoiminta ja yritysyhteistyö

– uusi voimavara diakoniatyöhön?

16 Vapaaehtoistoimintaa läpäisyperiaatteella

18 Saattaen vaihdettava

20 Naisten Pankilla on varaa olla luova

22 Henttiset

24 Pyhän uusia ulottuvuuksia

25 Oppaasta apua romanileirien järjestämiseen

26 Diakoniatyöhön soveltuva terveyskäsitys

29 Lastensuojelu kirkon työssä

31 Kirjat

32 Iltahartaus Lähimmäisen rakkauden syvyys

6

Jani Laukkanen

8

Katja Tahja

20

26

JULKAISUJA

Diakonia ry
Kirkon diakonia ja yhteiskuntatyö
Suomen Diakonialaitosten Liitto
Diakoniatyöntekijöiden Liitto
Suomen Kirkon Seurakuntaopiston Säätiö
Kirkkopalvelut
Suomen Merimieskirkko
Espoon Diakoniasäätiö
Oulun Diakonissalaitoksen Säätiö

HALLITUKSEN PUHEENJOHTAJA
Antti Lemmetyinen

KUSTANTAJA

Kustannus-Osakeyhtiö
Kotimaa

TOIMITUSKUNTA

Laura Hakoköngäs
Tiina Laine
Tomi-Pekka Liias
Jussi Mursula
Irene Nummela
Terttu Pohjolainen
Maija Sankari
Ilkka Sipiläinen
Asta Turtiainen

TOIMITUS

PL 185
00161 HELSINKI

PÄÄTOIMITTAJA

Kalle Kuusimäki
p. 050 501 2901

TOIMITUSPÄÄLLIKKÖ

Raïli Suviranta
p. 040 142 5166
raïli.suviranta@evl.fi

TOIMISTOSIHTTEERI

Eila Karkkunen
p. 050 369 0988
eila.karkkunen@evl.fi

TAITTO JA KUVANKÄSITTELY

Kustannus-Osakeyhtiö Kotimaa

TILAUKSET JA OSOITTEENMUUTOKSET

Eila Karkkunen
p. 050 369 0988
eila.karkkunen@evl.fi

TILAUSHINTA KOTIMAAHAN

Tilaushinta kotimaahan 36 €/vuosikerta,
ulkomailla 38 €/vuosikerta, opiskelijahinta 18 €.
Osoitetietoja voidaan luovuttaa kaupallisille
ilmoittajille.

KANSI:

Kalle Ahonen

LEHTI ILMESTYY

6 kertaa vuodessa
Numero 3 ilmestyy 3.6.2011
Lehden teemana
Tasapainoinen vanhuus

ISSN 0355-8797

Kirjapaino Uusimaa, Porvoo

ILMOITUSHINNAT:

nelivärisenä 1,30 e / pmm
Ilmoitushintoihin lisätään arvonlisävero 23 %.

ILMOITUSMYyntI:

Seija Kosunen, p. 020 754 2270
seija.kosunen@kotimaa.fi

ILMOITUSTEN VASTAANOTTO JA VALMISTUS:

ilmoitusmyynti@kotimaa.fi
p. 020 754 2000

Pyhästä talkoohengestä ja vapaaehtoistoiminnasta

Tommy Tabermann kirjoitti viimeiseksi jääneessään kolumnissaan pyhästä talkoohengestä. Siinä hän muistelee lapsuutensa ja nuoruutensa aikaa, jolloin *"kokoonnuttiin yhteen ja rakennettiin maailmaa uusiksi raunioista"*. Hän kertoo, miten nuoruuden heinäteko-talkoista jäi mieleen monia kokemuksia ja opetuksia. Heinäteko oli toki raskasta ja työpäivät pitkiä, mutta siitä huolimatta päällimmäisenä tuntee na oli ilo: *"Olin osa ketjua ja tunsin itseni tarpeelliseksi."* Työtä tehtiin myös iloisin mielin, naurun ja laulun siivittäminä. Illalla kokoonnuttiin yhteen juhlistamaan yhteisen urakan päättymistä. Ja seuraavan päivänä talkoita jatkettiin jälleen.

Saattaa olla, että nykyään meillä on yhteiskunnassamme liian vähän mahdollisuuksia talkoohengen kokemiseen ja oppimiseen. Aidossa talkoohengessä opitaan ymmärrys yhteisen työn ja vastuun merkityksestä; kun muut ovat auttamassa, kenenkään ei tarvitse yksin kantaa taakkaansa. Talkoissa on kyse yhteisen vastuun lihaksi tulemisesta ja sen uudistamisesta. Talkoissa ihminen kokee olevansa yhteisössään tärkeä ja tarpeellinen; tällaisia kokemuksia on aivan liian vähän tarjolla. Parhaimmillaan talkoissa tehdään, kuten Tabermann kuvailee, *"pienistä valon hippusista kokonainen taivas"*.

Vapaaehtoistoiminta eri muodoissaan on toisinaan hyvinkin konkreettista yhteen kokoontumista ja yhdessä tekemistä, kuin heinäteko-talkoot. Toisinaan se on taas sellaista vastuunkantoa, jossa ei välttämättä kokoonnuta yhdessä tekemään, mutta silti siinä voi kantaa mukanaan ajatusta ja kokemusta isompaan talkooporukkaan kuulumisesta. Etenkin tässä jälkimmäisessä vapaaehtoistoiminnassa korostuu se, että välillä on tarpeen myös kokoontua yhteen juhlistamaan yhdessä tehtyä työtä.

Kristillisen yhteisön eli seurakunnan ydin perustuu kahteen periaat-

teeseen, joiden tulisi ohjata kaikkea toimintaa kirkossa. Jokaista ihmistä tarvitaan. Jokaiselle ihmiselle on paikkansa. Kun puhumme kirkon vapaaehtoistoiminnasta, puhumme samalla seurakuntalaisuudesta, siitä, mitä on olla Kristus-ruumiin jäsen. Millä tavoin seurakunta tarjoaa osallistumismahdollisuuksia, kokemuksia yhteenkuuluvuudesta, tärkeydestä ja tarpeellisuudesta, uskoa siihen, että tehtävämme on yhdessä luoda parempi maailma.

Kun seurakunnissa ja järjestöissä kehitetään nyt voimakkaasti vapaaehtoistoimintaa, se haastaa samalla erityisesti työntekijöiden asenteita. Koska yhteiskunnassa laajemminkin ladataan suuria odotuksia vapaaehtoistoiminnan suhteen, on tarpeen muistuttaa, ettei vapaaehtoistyö pysty korvaamaan ammattityötä, mutta myös toisinpäin: ammattityö ei korvaa vapaaehtoistoimintaa. Molemmilla on paikkansa. Samalla on hyvä muistaa, että huomattava osa sosiaali- ja terveystalveluista on syntynyt nimenomaan kansalaisjärjestöjen toiminnan tuloksena. Hienoa olisi, jos EU:n vapaaehtoistoiminnan teemavuosi ja erilaiset kehittämishankkeet onnistuisivat lisäämään kansalaisaktiivisuutta.

– KALLE KUUSIMÄKI

Hiljaisen viikon rukouksia

Palmusunnuntaina seuraan Sinua, aasilla ratsastava kuningas. Jeesus, tervetuloa kotiini ja sydämeeni.

Malkamaanantaina olen kanssasi Getsemanessa. Rukoilen apua ahdistuksessani. Tapahtukoon Sinun tahtosi!

Tikkutiistaina mieleni valtaavat väärät syytökset, joilta en voi puolustautua. Olethan vierelläni vihollisteni edessä.

Kellokeskiiviikkona pesen käteni ja pakeneen vastuuta kuten Pilatus. Pois se minusta! Herra, anna anteeksi heikkouteni.

Kiirastorstaina liityn viimeisen illan aterialle. Mikä ilo nauttia ruuasta, juomasta, seurasta! Kiitän siitä tänään, ja aina ehtoollisella.

Pitkäperjantaina katson ristiä. Ristin juurella huudan kanssasi: Jumalani, Jumalani, miksi minut hylkäsit!

Lankalauantaina on aivan hiljaista. Risti on tyhjä. Sinä pyhitit haudan lepopaikaksi. Herra, armahda minua.

Siunaan itseni ristinmerkillä.

Pyhä Suomen evankelis-luterilaiset seurakunnat
evl.fi/pyhä

Pyhä-painopisteessä on painettu kaksipuolinen rukoukortti, joka sisältää lyhyet rukoukset hiljaisen viikon ja pääsiäisviikon päville. Kirjanmerkiksi soveltuva rukoukorttia voi käyttää monella tapaa, kuten hartaushetkien tai pääsiäisnäytelmien pohjana. Rukoukortin painos on 20 000 kpl. Seurakunnat voivat tilata rukoukorttia ilmaiseksi Kirkkohallituksen julkaisumyynnistä, julkaisumyynnti@evl.fi.

Vapaaehtoiset Kirkkopäiville

Kirkkopäivät ovat Lahdessa 13–15.5.2011. Sunnuntai on erityisesti suunnattu vapaaehtoisille. Kutsu seurakuntasi vapaaehtoiset mukaan kiitokseksi heidän tekemästään arvokkaasta työstä. Päivä maksaa 10 € /h (sis. kirkkokahvit ja ohjelman).

Päivä alkaa messulla klo 10.00, Suomen suurimmat kirkkokahvit ja mah-

dollinen ruokailu messun jälkeen sekä klo 14.00 Kirkkopäivien yhteinen päätösjuhla. Lisäinfoa päivästä: irene.nummela@evl.fi

Kutsuttu välittämään -koulutuspäivä

Torstaina 12.5.2011 klo 9.00–16
Seurakuntien talossa,
Näsilinnankatu 26,
Tampere

Hinta: 25 € (sisältää kahvit),
opiskelijat ilmaiseksi.
Ilmoittautuminen 30.4.2011
mennessä: arja.kunnala@evl.fi

Koulutuksen tarkoitus on kehittää valmiuksia kohdata ja tukea yksilöä ja perhettä yllätysraskaustilanteessa tai abortin jälkeen.

Kohderyhmä:
seurakuntien työn-
tekijät, sosiaalityöntekijät,
terveydenhuollon
henkilökunta.

Ohjelma löytyy osoitteesta:
<http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp3?Open&cid=Content3C3A0D>

Muistisairaahan kohtaaminen (0,25 op)

Koulutusrakenne: osaamista päivittävä ja ajankohtaiskoulutus
Tehtäväalue: diakonia ja yhteiskuntatyö, vuorovaikutus- ja sosiaaliset taidot

Kohderyhmä: diakoniatyöntekijät, papit, muut
Aika ja paikka: 10.10.2011, Poltinahon seurakuntakeskus,
Turuntie 34, Hämeenlinna

Ilmoittautuminen: 30.9 MENNESSÄ
arja.kunnala@evl.fi

Osaamistavoitteet: Osallistuja saa valmiuksia muistisairaahan kohtaamiseen ja menetelmiä esimerkiksi hartauksien pitämiseen.

Osallistumismaksu: 50 €, sisältää 2 x kahvit, lounaan ja materiaalin
Tiedustelut: Irene Nummela, irene.nummela@evl.fi, 050 584 6897

Vastuutoteuttaja: Kirkkohallitus KDY
Yhteistyökumppanit: Tampereen hpk, Hämeenlinna-Vanajan seurakunta

Kirkon vapaaehtoistyön koulutus (25 op)

Vielä muutama paikka jäljellä!

Tule mukaan moniammatilliseen Kirkon vapaaehtoistyön koulutukseen. Koulutuksessa osallistuja paneutuu syvällisesti vapaaehtoistyön maailmaan, oppii kehittämään ja organisoimaan vapaaehtoistyötä omassa seurakunnassaan ja saa valmiuksia kokonaisvaltaiseen vapaaehtoistyön koulutukseen, koordinointiin ja rekrytointiin.

Lähijaksot: 13.–16.9., 14.–15.11. 2011., 14.–16.3.2012. 10.–12.9.2012.

Syksy 2012 opintomatka, 20.–22.3.2013. lähipäivät seurakuntaopisto, paitsi 13.–16.9. Ilkko Tampere.

Ks. Lisätiedot seurakuntaopiston koulutuskalenterista

Tiedustelut: irene.nummela@evl.fi tai pekka.uronen@seurakuntaopisto.fi

Vankilatyö

Kirkkojen vankilatyön, erityisesti vapaaehtoistyötä vankiloissa ja muussa kriminaalitoiminnassa tekevien valtakunnalliset koulutuspäivät pidetään Turussa 15.–17.4. 2011. Päivät ovat avoimet ja niihin osallistumalla voi löytää myös erittäin antoisan ja haasteellisen tehtävän kirkollisessa työssä. Ohjelma ja ilmoittautumisohjeet ovat kirkon verkkosivuilla www.sakasti.fi kohdassa >Toiminta > Diakonia > Kriminaalitoiminta > Ajankohtaista ja tapahtumat.

Hyvä Diakonia-lehden lukija!

Saatat ihmetellä, miksi lehti ilmestyy näin ohuena, vain 32-sivuisena. Syyt ovat taloudelliset. Seurakunnat ovat yhdistymisten ja talousongelmiensa vuoksi supistaneet tilausmääriään huomattavasti ja lehden toimitus joutuu mukautumaan tilanteeseen. Tarkoituksemme on kuitenkin edelleen tehdä laadukasta lehteä kirkon työntekijöille, luottamushenkilöille sekä muillekin diakonian ja yhteiskuntatyön asioista kiinnostuneille. Toisaalta toivomme, että miehitte seurakunnassanne, onko ammatilehden tilaamatta jättäminen oikea tapa tukea henkilökuntaa, kun diakonian työn tarve yhteiskunnassamme kasvaa jatkuvasti. Juuri diakonia tekee kirkon työtä näkyväksi!

REPÄISTY
IRTI
VANHASTA?

WWW.ELAKELIITTO.FI

EROSTA EHEÄKSI®
– PARISUHTEN PURKAUDUTTUA

Erosta eheäksi -sopeutumisvalmennuskurssit auttavat yli 50-vuotiaana avio- tai avioliiton purkamisen kohdanneita sopeutumaan uuteen elämäntilanteeseen. Hinta 110 euroa.

Kurssit vuonna 2011:

12.–16.4. Lehmirannan lomakeskus, Salo
16.–20.5. Ilkon kurssikeskus, Kangasala
5.–9.9. Ilkon kurssikeskus, Kangasala
29.11.–3.12. Lehmirannan lomakeskus, Salo

Tiedustelut: puh. 040 7257 561 tai s-posti: satu.tommola@elakeliitto.fi

Kysy myös

YHTÄKKIÄ YKSIN®

-kurseista leskeytyneille:

puh. (09) 7257 1199 tai s-posti: annika.toivoniemi@elakeliitto.fi

Kehitysvammaisten valtakunnallinen kirkkopyhä

Ilmajoen kirkolla 17.–18.9.2011

Lauantaina 17.9.

klo 18.00 AATTOVEISUUT

Ilmajoen kirkossa

Sunnuntaina 18.9.

klo 10 MESSU

klo 14.00 PÄIVÄJUHLA

Ilmajoen kirkossa

Ilmoittautuminen, tarkempi ohjelma ja lisätiedot: www.epmatkailu.fi

Vapaaehtoistoiminta

HelsinkiMissio kerää toimintaansa runsaasti vapaaehtoisia. Henrietta Grönlundin mukaan tärkeää on antaa ihmisille kokemus siitä, että he voivat oikeasti auttaa.

Henrietta Grönlund aloitti äskettäin työnsä HelsinkiMissiossa kansalaistoiminnan johtajana. Sitä ennen hän työskenteli vapaaehtoistoiminnan kouluttajana Kirkkopalveluissa. Parhailleen Grönlund valmistee kirkkososiologista väitöskirjaa nuorten aikuisten vapaaehtoistoiminnasta ja arvoista.

Mikä sai Grönlundin siirtymään HelsinkiMission palvelukseen?

– HelsinkiMissio on ollut vapaaehtoistoiminnassa voimakkaasti ajan hermolla. Sillä on ollut viime vuosina esimerkiksi monia isoja vaikuttamiskampanjoita, joissa toisista välittämisen kulttuuri on päässyt hyvin esille. Lisäksi HelsinkiMissio on ollut lanseeraamassa yritysten vapaaehtoistoimintaa. HelsinkiMissio on ylipäätään keskittynyt oikeisiin asioihin ja tehnyt työnsä hyvin.

Vakituista tai tilapäisempää sitoutumista

HelsinkiMissio on tarjonnut enenevässä määrin mahdollisuuksia keikkaluonteiseen vapaaehtoistoimintaan.

– Se toimii tässä ajassa joillekin ihmisille paremmin kuin pidempää sitoutumista vaativa vapaaehtoistoiminta. On tärkeää, että ihmiset saavat tehdä haluamiaan keikkoja heille sopivaan aikaan.

Monet haluavat edelleen sitoutua pidemmäksi aikaa.

– Meillä on esimerkiksi paljon vapaaehtoisia, jotka haluavat alkaa jonkun mummon tai papan ystäväksi. Pitkäaikaisia vapaaehtoisia on myös vanhusten ryhmien ohjaajina, nuorisopuolella tukihenkilöinä, erityisryhmille suunnatussa Resonaarin musiikkikouluissa soittokavereina, eläkeläisten auttavassa puhelimesa Aamukorvasa päivystäjinä ja niin edelleen, Grönlund luettelee.

Grönlund korostaa, että myös lyhytkestoinen auttamistoiminta on arvokasta.

– Vaikka vapaaehtoinen olisi muka-

kiinnostaa suomalaisia

na vain yhden kerran, sekin on tärkeää toimintaa autettavan kannalta.

Nuoria hyvin mukana

Monien tutkimusten mukaan suomalaiset suhtautuvat vapaaehtoistoimintaan hyvin myönteisesti. Monet ovat kiinnostuneita tulemaan toimintaan mukaan.

– Ihmisillä on valmiiksi myönteinen asenne, eikä heitä tarvitse tässä mielessä erikseen motivoida. Mutta heille pitää osata tarjota sopivia impulsseja, kuten mainoskampanjoita.

HelsinkiMissio satsaa voimakkaasti toiminnan hyvään organisointiin.

– Haluamme, että vapaaehtoisillamme on mahdollisimman hyvä olla. Koulutuksen tulee olla sopivan laaja. Työohjauksen pitää olla kunnossa. Vapaaehtoisella tulee olla aina mahdollisuus soittaa vapaaehtoistyön koordinaattorille. On tärkeää, että vapaaehtoinen voi kokea olevansa osaa laajaa HelsinkiMissiön yhteisöä. Meillä on vuoden mittaan yhteisiä virkistystilaisuuksia.

– Tärkeintä on tarjota vapaaehtoiselle hyvät toimintamahdollisuudet ja puitteet. Ihmisillä tulee olla kokemus siitä, että he voivat oikeasti auttaa. Ja meidän työmme on hyvin pitkälti vapaaehtoisten varassa, Grönlund muistuttaa.

Monien tutkimusten mukaan vapaaehtoistoiminnalla on monia myönteisiä vaikutuksia myös vapaaehtoiselle itselleen. Vapaaehtoistoiminta lisää niin onnellisuuden kokemusta, hyvinvointia kuin terveyttäkkin.

– Vapaaehtoistoiminta lisää myös yhteiskunnan sosiaalista päävoimaa ja luottamusta toisiin ihmisiin. Hyvinvointivaltio ja vapaaehtoistoiminta tukevat toinen toisiaan. Meillä on edelleen vahva julkinen sektori, jota vapaaehtoistoiminta voi tukea ja jolta vapaaehtoistoiminta voi saada itse tukea.

HelsinkiMission toimintaan on tullut nuoria mukaan enenevässä määrin.

– Joissain koulutuksissa keski-ikä on ollut 35 vuoden paikkeilla. Luonnollisesti toiminnassamme on paljon vart-

tuneempia pidemmän linjan vapaaehtoisia ja heitä toivottaisiin mukaan lisää. Naisia on enemmän kuin miehiä, näinhän sosiaalialaan liittyvässä vapaaehtoistyössä aina on. Mutta on toiminnassamme myös paljon eri ikäisiä miehiä.

– Asennetutkimuksissa myös nuoret ovat olleet jo pitkään kiinnostuneita vapaaehtoistyöstä. Nyt olemme onnistuneet löytämään hyviä väyliä esimerkiksi keikkavapaaehtoisuuden kautta.

Vapaaehtoinen ei korvaa ammattilaista

Monet kaipaavat kirkkoon enemmän vapaaehtoistoimintaa. Grönlundin mukaan taustalle tarvitaan lisää resursseja.

– Kirkossa on tällä hetkellä runsaasti intoa, kiinnostusta ja halukkuutta vapaaehtoistoimintaan. Diakoniatyöntekijöillä ja yleisemminkin kirkon työntekijöillä on kuitenkin paljon muuta tehtävää. Työaika on jaettu määrättyllä tavalla. Vapaaehtoistoimintaa on vaikea lähteä kehittämään, jos se tulee kaiken muun työn päälle.

– Toivon, että seurakunnissa ollaan valmiit tekemään rohkeita linjauksia ja vapaaehtoistoimintaan aletaan oikeasti panostaa. Sen kehittämisen ja määrän tulisi olla jatkossa yksi työn mittareista, toteaa Grönlund, joka toimii edustajana niin kirkolliskokouksessa, Helsingin hiippakuntavaltuustossa kuin Helsingin Tuomiokirkkoseurakunnan seurakuntaneuvostossa.

Kirkosta eroaminen on lisääntynyt. Samalla kirkon tulot alkavat laskea. Viime vuosina kirkon piirissä monet ovat nostaneet esiin ajatuksen siitä, että tulevaisuudessa vapaaehtoiset ottaisivat nykyistä selvästi suuremman roolin tehtävistä, joita nykyään hoitavat palkatut työntekijät. Diakonia olisi tässä yksi keskeinen tehtäväkenttä.

– Jossain vaiheessa kirkon talous tulee väistämättä heikkenemään. Tähän kannattaa varautua ajoissa, ettei meille käy kuten anglikaaniselle kirkolle. Siellä vapaaehtoistoiminta muodostui itses-

tään, kun ei ollut enää muuta vaihtoehtoa. Toivon, että meillä siirtymä hoideaan eri tavalla.

Grönlund korostaa, ettei vapaaehtoistoiminta voi korvata suoraan ammattilaisten tekemään työtä.

– Tämän päivän diakoniatyö vaatii huippuammattillista osaamista. Vapaaehtoiset voivat hoitaa diakonien tehtäviä tiettyyn pisteeseen asti, esimerkiksi vanhusten yksinäisyyden lievittäjänä ja vertaistuen antajina. Vapaaehtoisilla on monenlaista osaamista, mutta he eivät voi koskaan korvata ammattityöntekijää. Tehokkaan vapaaehtoistoiminnan organisoimiseen tarvitaan käytännössä palkattuja työntekijöitä.

– Jos kirkon talous heikkenee jatkossa oleellisesti, diakonian ja monen muun työmuodon luonne muuttuu merkittävästi. Ideaalilanteessa mukana on riittävästi niin ammattityöntekijöitä kuin vapaaehtoisia ja molemmilla on oma selkeä roolinsa.

– JUHANA UNKURI

HelsinkiMissio

HelsinkiMissio on sosiaalialan järjestö, jonka toiminta-alaa ovat seniori- ja vanhustyö, nuorten kriisiytyö sekä työ erityisryhmien parissa. Ammattiosaamiseen ja vapaaehtoistoimintaan perustuvan työn tarkoituksena on etsiä, löytää ja auttaa unohtettuja kaupunkilaisia sekä haastaa kaikki lähimmäisyyteen ja yhteiskuntavastuuseen.

Vuonna 1883 perustettu yhdistys tunnetaan monien uusien työmuotojen alkuunpanijana. HelsinkiMissio toimii ensisijaisesti pääkaupunkiseudulla, mutta sen kehittämiä uusia vanhustyön konsepteja ollaan valtakunnallistettu.

Toiminnan päärahoittajia ovat Rahaautomaattiyhdistys (RAY), Helsingin kaupunki ja useat säätiöt. Yksityishenkilöiden lahjoitusten merkitys on kasvanut viime vuosina. Lisäksi läheistä yhteistyötä tehdään esimerkiksi Tuomasyhteisön kanssa.

Katja Tahjä

Vapaaehtoisten kanssa
toimiessa

asenne on avain- asemassa

YHTEISVASTUU

**Kun työntekijä on työstänyt
ensin rehellisesti omaa asennettaan
ja suhtautumistaan seurakunnan
tehtävään sekä seurakuntalaisen
ja työntekijän rooleihin,
voi syntyä jotain hyvää.**

Efesolaiskirjeen 4. luvussa sanotaan: ”Hän antoi seurakunnalle opettajat varustukseen kaikki seurakunnan jäsenet palvelutyöhön.” Työntekijä ei ole se, joka tietää asiat oikein ja ainoan tavan, kuinka niiden pitäisi mennä. Hän ei ole se, jonka määräysvallassa seurakuntalaiset toimivat sen mukaan, kun heille tilaa annetaan. Työntekijä järjestää toiminnan raameja, jotta niiden sisällä mahdollisimman moni voi varustautua tekemään yhteistä tehtävää. Kuulostaa helpolta, mutta aidoksi asenteeksi ja toimintatavaksi muuntuminen vaatii työtä.

Ollakseen vapaaehtoisten valmentaja työntekijän on oltava valmis ottamaan kaikki halukkaat tasaveroisesti vastaan. Aina on paikallaan muistaa, että minä näen ja ymmärrän tästä ihmisestä vain jotakin, mutta hän on paljon enemmän kuin tämä. Hän on jotain muuta kuin minun mielipiteeni ja havaintoni hänestä. Omien ennako-

asenteiden tiedostamisessa on jokaisella harjoittelun tarvetta. Valmentajan on pidettävä huoli asenteensa avoimuudesta ja kuunneltava, mitä porukka on valmis tarjoamaan. Näistä lähtökohdista voi yhdessä vapaaehtoisten kanssa lähteä rakentamaan sitä, mikä juuri siinä ajassa ja paikassa on mahdollista. Jos työntekijällä on valmis visio ja ajatus, tämän toteutuminen on mahdotonta.

Valmentaja kannustaa esiin ihmisistä sellaisen yhteisen toiminnan tavan ja tyylin, jossa kaikkien energia suuntautuu samaa tavoitetta kohti. Vastuun antaminen ja osakokonaisuuksien uskominen ihmisten käsiin ovat aitoa yhdessä tekemistä. Työntekijä ei voi ottaa itselleen oikeutta alkaa huolehtia ja epäillä, miten asia sujuu määräetappien välillä. Valmentaja kuulee ja havainnoi, millaista rohkaisua ja kannustusta tarvitaan tavoitteen saavuttamiseen. Ovatko sovitut asiat toteutuneet, missä asioissa vapaa-

ehtoiset tunnistavat tuen tarvetta tai onko tullut esiin huonoksi osoittautuneita ratkaisuja, joita pitäisi muuttaa?

Yhteistä tavoitetta kohti pääsee yksilöiden kautta. Jokaisen ihmisen näkeminen ainutkertaisena, ilman vertailua muihin, on keskeistä. Luonnollisesti ihminen itse on oman elämänsä paras asiantuntija. Valmentaja haluaa kuulla, ei ainoastaan suoraan kysymällä vaan myös ihmisen toimintaa seuraamalla.

Riparilaiset vapaaehtoisina

Tänä vuonna Savitaipaleella lisäsimme rippikoulukorttiin kohdan Yhteisvastuutehtävä. Nuorten kysyessä miten tuon tehtävän voisi tehdä, oli helppo sanoa: ”Teemana on nuorten yksinäisyyden torjuminen, mitäs me yhdessä tekisimme.” Vastaus tehtävän suorittamiseen tuli nuorilta. Lähdimme ohjaamaan sitä energiaa ja innostusta, jo-

ka ryhmästä nousi. Mitään ei ollut valmiiksi sovittu, otimme nuorten ajatukset ja ehdotukset tosissamme. Pian he huomasivat tämän ja vastuullisuus tarttui.

Opetuspäivässä syksyllä valitsimme vastuunuoret molemmista rippikouluryhmistä. Koulun kanssa sovimme tukioppilasyhteistyöstä sekä viikkotapaamisista koulun tiloissa koulupäivän aikana. Tapaamisissa rakensimme ohjelmaa vaihe vaiheelta ja sovimme seuraavan viikon aikana tehtävistä asioista. Nuorilla oli vastuu kertoa suoraan ilmenneistä esteistä, ja niin todella kävi. He saivat sopivasti tukea päästäkseen toimissaan eteenpäin. Tammikuussa rippikoulusunnuntauissa teemaa käsiteltiin nuorten ja heidän vanhempien kanssa. Tapahtuman järjestäminen onnistui vastuutiimien kautta.

Ystävänäpäivän gaalailta

Ystävänäpäivän gaalailan ohjelma sisälsi nuorten valmistamia musiikki- ja tanssiesityksiä sekä Yhteisvastuun tämänvuotiseen teemaan, nuorten yksinäisyyden torjumiseen liittyviä tarinoita sekä näytelmän. Väliajalla osallistujien

Matti Karppinen

annettiin hengähtää, nauttia vapaaehtoisen pääsymaksun suomista tarjoiluista sekä leikkimielisistä kilpailuista ja arpajaisista.

Tapahtuma oli menestys: tupa oli viimeistä paikkaa myöten täynnä. Jälkikokekkereissä herkuteltiin ja fiilisteltiin urakalla. Purkupalaveri osoitti, kuinka vahvasti jokainen koki olleensa tekemässä kaikkea sitä runsasta ja antoisaa, vaikka se oma tehtävä olisi ollut pienimuotoinen.

Ryhmä osallistuu Yhteisvastuukeräyksen Riparienkeli kilpailuun. Riparienkeli, kuten mikään muukaan työkalu itsessään ei ole vastaus vapaaehtoisten rekrytointiin. Avainasemassa ovat asenne ja suhtautuminen vapaaehtoisten kanssa toimimiseen. Tämän oivalluksen jälkeen Riparienkelin kaltaiset, hyvin mietityt kokonaisuudet ovat loistava työkalu. Ikään kuin selkänöja ja tuki, joka tarjoaa isomman kokonaisuuden, johon liittyä. Kokemuksen siitä, että emme ole tätä asiaa tekemässä yksin. Olemme osa vieläkin laajempaa porukkaa kuin mitä omalta kirkonmälältä näkyy.

– HANNA RÄSÄNEN
Nuorisotyönohjaaja
Savitaipaleen srk

Arkienkeli kutsuu mukaan Yhteisvastuuseen

Yhteisvastuukeräys tarvitsee joka vuosi uusia arkienkeleitä auttamaan heikoimmassa asemassa olevia Suomessa ja kehitysmaissa. Ajatus arjen enkelistä on hyvin yksinkertainen: jokainen ihminen voi olla lähimmäiselleen arkienkeli tekemällä hyvää. Siivon varustetut arkienkelit ovat kutsuneet uusia arkienkeleitä mukaan Yhteisvastuutalkoisiin jakamalla käyntikortin kokoisia kutsukortteja. Korteissa on tieto keräyskohteesta ja yhteystiedot, johon vapaaehtoinen voi ilmoittautua. Arkienkelin rekrytointipakettiin kuuluu myös t-paita, jonka kysymys "oletko sinäkin arkienkeli?" on oiva lisä herättämään kiinnostusta.

Seurakunnan tilaisuudet sekä yleiset tapahtumat, joissa seurakunta on mukana, ovat loistavia tilaisuuksia tavata ja rekrytoida uusia arkienkeleitä. Lähestymistapa on koettu sympaattisena ja saanut hymyn monen ihmisen huulille.

Riparienkeli välittää lähimmäisestä

Riparienkeli on ripariryhmien kokoontumispaikka Facebookissa. Riparienkeliä jokainen voi kertoa omista hyivistä teoistaan ja auttaa toisia ihmisiä yhdessä Yhteisvastuun kanssa. Ryhmien tavoitteena on kerätä pisteitä Riparienkeli-kisassa, jossa torjutaan nuorten yksinäisyyttä ja syrjäytymistä. Pisteitä ryhmät saavat keräämällä rahaa Yhteisvastuukeräykselle, toimimalla seurakunnan Yhteisvastuu-tapahtumissa, tekemällä testejä Riparienkelin sivuilla sekä osallistumalla aktiivisesti Riparienkelin nettikimmokkeisiin.

Riparienkelin pistelaskumenetelmä tasoittaa ryhmän koon vaikutusta siten, että pienellä ryhmällä on aivan samat mahdollisuudet pärjätä kisassa kuin isollakin. Aktiivisuus ratkaisee. Kilpailu jatkuu elokuun 2011 loppuun asti. Eniten pisteitä kerännyt ryhmä voittaa seikkailupäivän seurakuntaa lähimpänä olevassa Nuorisokeskuksessa.

www.riparienkeli.fi

VY_Kuvapankki

Kaikkien lahjat käyttöön

Vapaaehtoistoiminta elää muutoksen aikaa

- Eri työalojen pitäisi yhdistää voimansa vapaaehtoisten aktivoinnissa.
- Haluaisimme oppia muilta, kuinka vapaaehtoisia voi kutsua mukaan ja kiittää.
- Ja seurakuntalaiset saisivat tulla mukaan ideoimaan ja käynnistää omia työryhmiä!

Keskustelu käy vilkkaana Riihimäen Sipusaaren seurakuntakodissa. Neljän seurakunnan työntekijät ja vapaaehtoiset jakavat vinkkejä vapaaehtoistoiminnan organisoinnista kouluttajien Anne Viljasen ja Karoliina Malmelinin joh-

dolla. Käynnissä on Kirkkohallituksen Vapaaehtoistyön kehittämishankkeen ensimmäinen työpaja Hämeen alueella.

– Tavoitteena ei ole vain vapaaehtoistyön työryhmien käynnistäminen seurakunnissa, vaan oikeastaan jonkinlainen vallankumous meidän työntekijöiden ajattelutavassa, joku pohtii. Vapaaehtoiset olisi mielletävä työvereiksi ja voimavaraksi, ja heille olisi annettava mielekkäitä ja vastuullisia töitä.

Palvelijasta mahdollistajaksi

Innostus vapaaehtoistoiminnan kehittämiseen syntyy, kun huomataan, että seurakunnassa kaikki voivat olla työntekijöitä. Eläkkeelle jäänyt lääkäri voi innostua kouluttautumaan sielunhoitajaksi, tai perheenäiti voi ystävineen järjestää lasten raamattuviikon.

Esimerkkejä seurakuntalaisten käynnistämistä työmuodoista löytyy paljon. Mutta osaako seurakunta olla toiminnan tuottajan sijaan toiminnan mahdollistaja?

Uskaltautuvatko työntekijät jakamaan vastuutaan ja ottamaan riskejä?

Kaikkia kutsutaan

Hyvinkään seurakuntaa on siunattu kahdeksalla sadalla innokkaalla vapaaehtoisella. Seurakunta on alkanut valmista eri työaloille yhteisiä käytäntöjä. Vapaaehtoisista on luotu rekisteri, joka helpottaa yhteydenpitoa ja koulutuksen ja virkistykseen järjestämistä. Hyvinkääläisten haaveena on luoda vapaaehtoistyölle laatujärjestelmä, jotta seurakuntalaisten työskentely olisi turvallista ja sopimukset selkeitä.

Toinen haasteemme on viestintä, joka tavoittaisi myös nuoret ja innostaisi heitä mukaan vapaaehtoistyöhön. Olisi myös ideoitava uusia, projektiluontoisia tehtäviä niille, jotka eivät halua tai voi sitoutua pitkäksi aikaa, kertoo diakoni **Suvi Kurikka**. Tärkeää olisi myös kutsua työhön mukaan erityisryhmiä kuten lapset, päihdeongelmaiset ja kehitysvammaiset.

Mihin tämä kaikki tähtää?

Yksinäisyyden poistaminen Suomesta olisi hyvä tavoite, vaikka siihen tuskin ihan päästään ainakaan projektin aikana, hymyilee projektisihteeri Anne Viljanen.

Ehkä tavoite voisi olla kuten hyvinkääläisillä: ”Mahdollistaa kristityn kiinnittyminen omilla taidoillaan seurakunnan missioon kasvamaan kristitynä osana yhteisöä.”

– KAROLIINA MALMELIN
viestinnän ja vapaaehtoistyön kouluttaja
Koulutuskeskus Agricola ja
Vapaaehtoistyön kehittämishanke

Kyvyt käyttöön

Kirkkohallitus teki viime vuonna kyselyn seurakuntien vapaaehtoistoiminnasta. Kyselyyn vastasi 282 työntekijää. Vastaajissa oli mukana seurakuntien eri ammattiryhmien edustajia.

70 prosenttia kyselyyn vastanneista näkee vapaaehtoistoiminnan erittäin tärkeänä omassa perustehtävässään. Vapaaehtoisuus kuuluu seurakunnan perusolemuksen. Se kasvattaa, vahvistaa yhteisöllisyyttä ja antaa merkitystä elämään. Se antaa kanavan elää todek-

si kristityn vastuuta yhteisistä asioista. Vapaaehtoisuuden kautta seurakuntalainen voi löytää oman paikkansa ja tuoda kykynsä käyttöön yhteiseksi hyväksi. Näin toiminta tukee samalla seurakuntalaisen omaa kristillistä elämää.

Vastausten perusteella eniten seurakuntien vapaaehtoisina toimii työikäisiä ja senioreja. Nuoria ja nuoria aikuisia on myös toiminnassa mukana. Vähiten vapaaehtoisina toimii lapsia ja varhaisnuoria.

Vapaaehtoistoimintaa organisoidaan eri tavoilla. Joka toisessa seurakunnassa vapaaehtoistoiminta on nimetty jonkun työntekijän vastuulle. Erilaisia yhteistyöryhmiä vapaaehtoistoiminnan asioissa toimii joka kolmannessa seurakunnassa. Työryhmät olivat usein jonkun teeman, kuten maahanmuuttajatyön tai Yhteisvastuukeräyksen ympärillä kokoontuvia ryhmiä. Mukana oli myös mm. kirkon jäsenyyttä vahvistavia työryhmiä ja koulutustyöryhmiä.

Seurakunnan sisällä yhteistyötä tehdään useimmiten aikuistyön ja diakoniatyön kanssa. Usein tehdään yhteistyötä myös jumalanpalveluselämän ja vanhustyön kanssa. Lapsityö, varhaisnuorisotyö ja kirkonpalvelijat tuntuvat jäävän asian kanssa useimmin yksin. Työalat pitävät yhdessä vapaaehtoisten juhlia. Vapaaehtoistoiminnan suunnittelu ja ke-

hittäminen ei kuitenkaan kuulu kovin usein yhteistyön tapoihin.

Seurakuntalaiset osallistuvat useimmiten toiminnan suunnitteluun yksittäisten tapahtumien/tilaisuuksien tai keräysten järjestämisessä. Jonkin verran seurakuntalaiset pääsevät myös vaikuttuneen toiminnan kehittämiseen ja uusien toimintamuotojen tai projektien suunnitteluun.

Monet seurakunnat ovat löytäneet tehtäviä erityistä tukea tarvitseville ryhmille. Useimmin paikkansa ovat löytäneet mielenterveyden ongelmista kärsivät ihmiset. Vapaaehtoisina toimii myös maahanmuuttajia. Hyviä kokemuksia on saatu siitä, että tehtävät räätälöidään kunkin ihmisen mukaan. Tehtäviä on löytynyt mm. apuohjaajina, käytännön töissä tai kokemusasiantuntijoina.

Työntekijät kertovat, että vapaaehtoistoiminnan ohjaamisessa tarvitaan eniten ihmishuone-, yhteistyö- ja organisointitaitoja, kuuntelemisen ja läsnäolon taitoa sekä motivoinnin ja innostamisen osaamista. Merkittävässä roolissa ovat myös oman ammatin erityisosaaminen, johtamistaidot, joustavuus,

epävarmuuden sietokyky ja ryhmänohjaamisen taidot.

Vapaaehtoistoiminnassa haasteet liittyvät vapaaehtoisten rekrytointiin sekä jaksamisen ja innostuksen ylläpitämiseen. Työntekijät kohtaavat monenlaisia ihmishuoneongelmia. He pohtivat luottamusta ja erilaisia odotuksia, joita vapaaehtoisilla on tehtäviään kohtaan.

Omat haasteensa vapaaehtoistoiminnassa on myös seurakunnan työhuoneissa ja mahdollisuuksissa, joita organisaatio tarjoaa. Näistä sanottiin mm. työntekijöiden asenteet, työntekijäkeskeisyys, työajan riittämättömyys, rahoitus, epäselvä vastuunjako ja työalojen välisen yhteistyön puute.

Vastaajat kuitenkin korostivat sitä, että vapaaehtoistoiminnassa on vähän ongelmakohtia verrattuna siitä kertyneisiin hyviin kokemuksiin.

Kyselyn raportin on kirjoittanut **Tommi Oravasaari**. Kokonaisuudessaan tutkimus löytyy osoitteesta evl.fi/vapaaehtoistoiminta.

Kirkossa kehitetään vapaaehtoistoimintaa

Vapaaehtoistoiminta on tavalla tai toisella kuulunut seurakuntien toimintaan aina. Monen muistissa on lapsuudesta pyhäkoulun kynttilän sytyttäjä-nä toimiminen. Ryhmänohjaajia tarvitaan niin kerhoissa, rippikoulussa kuin eläkeläistenkin parissa. Kuorolaiset ovat iso vapaaehtoisten ryhmä, joka jää usein unohtuiksi, kun puhutaan vapaaehtoisista. Diakonia ja auttaminen tulevat helposti mieleen kun mietitään, missä tarvitaan vapaaehtoisia.

Maailma muuttuu ja vanhoja keinoja pitää myös uudistaa tai löytää uudelleen. Kirkon strategiassa ja tulevaisuusselonteossa vapaaehtoistoiminta on otettu vakavasti. Seurakuntien iso kysymys on, miten seurakuntalaiset ovat yhä enemmän toiminnan subjekteja ja toteuttajia eivätkä yksinomaan palvelujen kulutta-

jia. Seurakuntaa ei ole ilman seurakuntalaisia. Yhteinen näky on toteutettavissa vain yhdessä ihmisten kanssa.

Kirkon strategia nostaa esille ihmisten mahdollisuudet osallistua seurakunnan työhön ja toimia lähimmäisenrakkauden ja paremman maailman puolesta. Kirkkohallituksessa vuoden 2012 loppuun toimiva Vapaaehtoistoiminnan kehittämishanke pyrkii osaltaan työskentelemään seurakuntien kanssa, jotta nämä tavoitteet toteutuisivat.

Hankkeen tavoitteita on sanottu mm. seuraavasti: Vapaaehtoistoiminta kehittyi innostavaksi ja keskeiseksi osaksi seurakunnan elämää. Se vahvistaa paikallisia yhteisöjä ja vastaa ympäröstöstä nouseviin haasteisiin. Vapaaehtoistoimintaan osallistuminen antaa merkittäviä rakennusaineita ihmisenä kasvamiselle. Hankkeen aikana tuetaan seurakuntien vapaaehtoistoiminnan organisoimista sekä kootaan ja jaetaan hyväksi koettuja toimintamalleja.

Seurakuntia on haastettu kokoamaan vapaaehtoistoimintaa kehittäviä tiimejä.

Näihin tiimeihin on kutsuttu sekä työntekijöitä että vapaaehtoisia eri työaloilta. Mitä monipuolisemmiksi tiimit saadaan, sitä rikkaammat mahdollisuudet ovat myös työn kehittämiseksi. Seurakunnan tiimeille järjestetään alueellisia kehittämispäiviä puolivuositain. Silloin on mahdollisuus jakaa hyviä käytäntöjä, pohtia haastavia kysymyksiä ja saada välineitä seurakunnan vapaaehtoistoiminnan kehittämiseen. Tällä hetkellä tiimejä on perustettu jo yli neljäänkymmeneen seurakuntaan eri puolille Suomea.

Lisää tietoja hankkeesta ja kirkon vapaaehtoistoiminnasta löytyy osoitteesta: <http://sakasti.evl.fi/vapaaehtoistoiminta>. Sivujen rakentaminen on yksi projektin tehtävistä, joka tällä hetkellä on vielä alkutaipaleella.

Kysymyksiin vastaa hankkeen projektisihteeri **Anne Viljanen** (anne.viljanen@evl.fi)

– ANNE VILJANEN
Kirkon vapaaehtoistoiminnan
kehittämishanke

Vapaaehtoinen täydentää ammattilaista

Vapaaehtoistoiminnalla on nuorten elämässä yhä suurempi merkitys

Helsingin Diakonissalaitoksen uusi strategia korostaa vapaaehtoistoimintaa. Vapaaehtoistoiminta on saanut vahvan sijan myös Helsingin Diakoniaopistolla.

– Hyvän mielen lisäksi opiskelijat saavat myös sisältöä ja rikkautta elämään. Vapaaehtoistoiminta rikastuttaa aina niin toimijan kuin saajankin elämää, painottaa sosiaalialan opettaja **Satu Saanio** Helsingin Diakoniaopistolla.

Diakonissalaitoksella vapaaehtoiset toimivat kävelykavereina ja asiointiapuna, ääneen lukijoina, vertaistukikumppaneina sekä seurana teatterissa, konserteissa ja retkillä. Vapaaehtoiset ovat myös mukana järjestämässä juhlia, tapahtumia ja hengellistä toimintaa.

Diakonissalaitoksella vapaaehtoisina pidetään niitä, jotka antavat omaa aikaansa ja läsnäoloaan omasta halustaan ja palkatta. Vapaaehtoiset voivat osallistua toimintaan satunnaisesti tai sitoutua pitemmäksi aikaa. Vapaaehtoisilta ei edellytetä erityistaitoja, omat taidot ja kyvyt riittävät.

Valtiotieteen maisteri Saanio opettaa lähihoitajiksi opiskelevia. Saaniolla on itsellään muutaman vuoden kokemus Lauttasaaren seurakunnan perhetyön vapaaehtoisena toimimisesta. Hän aloitti perhetyön vapaaehtoisena hoitaessaan kotona kolme lastaan, kun nämä olivat pieniä. Vapaaehtoisuus seurakunnassa tarkoitti erilaisten tapahtumien järjestämistä ja ryhmien organisointia. Saanion kokemuksen mukaan vapaaehtoistoiminta tuotti tulosta.

– Kotona olevat äidit saivat voimia siitä, että saattoivat jakaa elämäntilannettaan samassa tilanteessa olevien kanssa. Vertaistuki on vahvistavaa toimintaa, muistelee Saanio.

Opiskelijat vapaaehtoistoiminnassa

Vapaaehtoistoiminta kuuluu myös opilaitoksen arkeen. Opettajalle vapaaehtoistoiminta on mahdollisuus tutustua erilaisiin toimijoihin ja hyödyntää ope-

Pertti Nisonen

Satu Saanio

tuksessa uusia menetelmiä. Se voi myös tukea työssä jaksamista.

Jos ammattilaiset tekevät vapaaehtoistoimintaa, miten se eroaa ammatin harjoittamisesta? Saanion mukaan vapaaehtoistoiminta ei ole työtä, koska se on vapaaehtoista. Se on myös luovempaa ja energisoivampaa.

Lähihoitajien opintoihin kuuluu kursseja vapaaehtoistoiminnasta.

– Vapaaehtoistoiminta tarjoaa opiskelijoille mahdollisuuksia oppia ammattitaitovaatimuksiin sisältyviä asioita aidoissa tilanteissa.

Saanion mukaan ihmisiä yleensä motivoi vapaaehtoistoimintaan se, että he kokevat tuottavansa toisille paljon hyvää. Opiskelijoille on tärkeää, että he saavat onnistumisen kokemuksia ja kokennusta ammatilliseen itsetuntoonsa.

– Nuorille on tärkeää tuntea, että he saivat yhdessä aikaan jotain sellaista hyvää, joka palvelee toisia ihmisiä.

Opiskelijoiden vapaaehtoistoiminnan ohjaamiseen kuuluu, että se saavat palautetta tekemisistään.

– Nuoret oppivat suunnittelua ja prosessin hahmottamista. He saavat myös välineitä tiimityöhön. Nämä ovat taitoja, joita arvostetaan työelämässä, Saanio kertoo.

Saanion mukaan opiskelijoiden vapaaehtoistoiminta vahvistaa myös yhteisöllisyyttä.

Täydentävät roolit

Saanion mukaan vapaaehtoisten ja ammattilaisten on toimittava läheisessä vuorovaikutuksessa.

– Ammattilaisia tarvitaan markkinointiin, tiedotukseen ja varainhankintaan. Ammattilaiset luovat edellytykset vapaaehtoistoiminnalle. Vapaaehtoisille ei pitäisi maksaa rahallisia korvauksia. Siihen kuuluu toisenlainen korvaus. Tarjoat jotain toisille ilmaiseksi ja saat itse onnistumisen kokemuksen. Teet asioita, jotka ovat hyödyksi muille. Annat toisille ja samalla saat hyvän mielen ja uuden kokemuksen, kannustaa Saanio.

– KIRSI HIILAMO

Yksi Helsingin Diakonissalaitoksen uusista toimintamalleista on Ystävän päivän tapahtuma, jonka opiskelijat toteuttavat yhteistyössä Kansalaistoiminta-areenan kanssa. Ystävän päivänä 14. helmikuuta järjestetty tapahtuma päättyi Ystävän iltaan, jonka toteuttivat Helsingin Diakonissalaitoksen eri toimijat. Illassa tutkija **Anne Birgitta Pessi** kertoi innostavalla tavalla, että Suomessa tehdään moniin muihin maihin verrattuna erittäin laajasti vapaaehtoistoimintaa. Silti iso joukko potentiaalisia vapaaehtoisia ei ole löytänyt paikkaa, missä voisi toimia. Piispa **Irja Askola** kannusti vapaaehtoistoimijoita pitämään myös huolta itsestään. Vapaaehtoistoiminta on parhaimmillaan sellaista, jossa armollinen Jumala ja armollinen ihminen löytyvät. Muusikko **Petri Laaksonen** ravitsi kuulijoita musiikillaan, mikä rohkaisi monia.

Facebook paljastaa

Jipii, pääsin ihailemani kirkollisen julkkisen fb-kaveriksi. Nyt saan hänestä vähän henkilökohtaisempaa tuntumaa. Kivaa.

Hän tuntuukin facebukittavan paljon, sekin varmaan kuuluu julkisen eläimen ammattiin. Kommentteja jos johonkin. Linkkejä uutisiin ja muuhun nettikeskusteluun. Ja linkkejä omiin lehdistyksiin ja esiintymisiin.

Aluksi ihailemani kaverin seuraaminen oli mukavaa. Mutta vähitellen rakkaus karisi. Suuri osa hänenkin viesteistään oli tyhjää sälää, kuten muillakin fb:ssä. Lisäksi hän laittoi toisinaan ala-arvoisia linkkejä ja vitsinpoikasia, muun muassa tiedonantoja Tuksun tempauksista.

Facebook toi telkkarista tuttuun naamaan uusia ryppyjä. Saman olen huomannut monista muistakin kirkollisista pikkujulkiksista, joita olen keräillyt tirkistelytarkoituksessa – siksihän näiden tuntemattomien kaveriksi hakeudutaan. Heitä ovat korkean tason virkamiehet, eräät kellokaskirjailijat ja tutkijat ja muuten vaan kaikkien tuntemat nimet.

Tapoja mokata fb:ssa on monia. Leveillään ulkomaanmatkoilla. Kävin tässä jenkeissä. Kiva matka Roomassa, tavattiin taas Firenzen arkkipiispa. Olipas Jerusalemissa tiukat turvatarkistukset tällä kertaa. Toisin sanoen, lukekaa sosiaalinen statuksemme rivien välistä.

Ehkä osa pullistelua on tahatonta. Jotkut korkeasti koulutetut vaan tykkäävät oopperasta ja heidän lapsensa – tai he itse – käyvät soittotunneilla. Ja toisilla vaan on talo ja talviasuttava kesämökki, jonka väliä reissataan molemmilla autoilla.

Ei kait tällaisista raportoiminen ole leuhkimista, kuulumisten kertomista vain. Silti tuntuu jotenkin sopimattomalta, kun kirkolliset toimijat viestivät rivien välissä mahtavasta elintasostaan. Vai kademielikö tässä puhuu?

Joskus tapaa erikoista ristiriitaa tyyppin julkisen mielikuvan ja yksityisviestien välillä. Köyhyys-

tutkija esittelee ystäväperheen kanssa nauttimaansa gourme-ateriaa yksityiskohtaisesti. Syvällisenä uskonmiehenä esiintyvä näyttää tuntevan hyvin South Parkit ja monet muut ”aikuisviihteet”. Kanttori hypettää jotain heavy-bändiä.

No, täytyyhän sitä tutkijankin syödä, uskonmiehen katsoa telkkaria ja kanttorin kuunnella musiikkia. Ehkä hämmästelyni kertoo vain omista ennakkoluuloistani.

Aivan oikean ihmettelyn aiheen sain eräältä valtakunnallisesti tunnetulta kirkon työntekijältä. Hän nimittäin haukkui avoimesti seurakuntansa luottamuselinten ämmiä. Nuo tyhjöpäiset lehmät kuulemma vain pilaavat hyvät hankkeet kirkolla. Siis näin suoraa haukkumapuhetta.

Kyselinkin yksityisviestillä, onko tällainen julkinen kirjoittaminen ihan sopivaa, ja sain vastaukseksi, että samaa paskaa heittävät nuo ämmät hänestä. Ohhoh! Näin romahtivat tämänkin puolijulkkisen osakkeet.

Facebook on tosiaan naamakirja, se paljastaa, miltä ihmiset näyttää. Vaikka totta kai naamat ovat usein meikin peitossa. Uraohjukset rakentavat senkin kautta mielikuvaa itsestään. Mutta kylä ne meikit joskus pettävätkin hassusti.

Vapaaehtoistoiminta

– uusi voimavara diakoniatyöhön?

Yritysten vapaaehtoistoiminnalla tarkoitetaan yleensä yrityksen työntekijöiden tekemää vapaaehtoistyötä. Itse vapaaehtoistyö on työnantajan määrittelemää tai tukemaa henkilöstön työtä, joka tehdään useimmiten jossain yleishyödyllisessä järjestössä eikä se suoranaisesti liity yrityksen liiketoimintaan. Vapaaehtoistoimintaan osallistuminen voi olla säännöllistä tai kertaluonteista.

Pääsääntöisesti työntekijät tekevät vapaaehtoistyötä työajalla ja usein myös työpaikalta tutussa työtiimissä. Vapaaehtoistoiminta voi liittyä työntekijän työtehtäviin ja ammatillisiin taitoihin tai olla täysin näistä riippumatonta. Yritysten vapaaehtoistoiminta määritellään yritysten sosiaalisen yhteiskuntavastuun piiriin. Yleishyödyllisen toiminnan tukemisen lisäksi sosiaaliseen vastuuseen liittyvät muun muassa henkilöstön hyvinvointi, hyvät toimintatavat, verkostoyhteistyö sekä suhteet lähiyhteisöihin.

Yritysten ja työntekijöiden kiinnostus kasvussa

Kansalaisareenan teettämän kyselytutkimuksen mukaan Suomen työikäisestä väestöstä 38 prosenttia olisi kiinnostunut kokeilemaan vapaaehtoistoimintaa työaikana, mikäli työnantaja antaisi siihen mahdollisuuden. Tutkimuksen mukaan kiinnostuneimpia tekemään vapaaehtoistyötä ovat alle 35-vuotiaat ja pienituloisimmat, joista yli 40 prosenttia haluaisi kokeilla vapaaehtoistyötä. Muissa ikäryhmissä ja tuloluokissa halukkuus asettuu 35 prosentin tuntumaan. (Kansalaisareena 28.6.2010) Yleisesti vapaaehtoistoimintaan osallistuu lähes viidennes suomalaisista (37 %). Suomalaiset käyttävät aikaa vapaaehtoistoimintaan keskimäärin 18 tuntia kuukaudessa. Osallistumisaktiivisuus ei poikkea kovin paljoa eri väestöryhmien välillä, mutta eniten osallistu-

vat nuoret ja iäkkäimmät. (Yeung 2002)

Yritysten vapaaehtoistoiminta ei sinällään ole uusi ilmiö. Monissa maissa erikokoiset yritykset ovat olleet keskeisessä roolissa paikallisyhteisön kehittämisessä. Nykyisen kaltainen yritysten vapaaehtoistoiminta juontaa juurensa 1970-luvulle. Yhdysvalloissa useat yritykset perustivat omia vapaaehtoistoimintaohjelmiaan ja ryhtyivät yhteistyössä kehittämään niitä. Tämän jälkeen yritysten vapaaehtoistoiminta on levinnyt hitaasti mutta varmasti ympäri maailmaa. On sanottu, että tällä hetkellä yritysten vapaaehtoistoiminta on Pohjois-Amerikassa ja Euroopassa nopeimmin kehittyvä vapaaehtoistoiminnan muoto. Britannian sadasta suurimmasta yrityksestä 70 prosentilla on oma vapaaehtoistoiminnan ohjelma. Suomessa yritysten vapaaehtoistoiminta on kuitenkin vielä yleisesti ottaen vähäistä. Suomalaisen yritysten vapaaehtoistoimintaohjelmissa vapaaehtoiset voivat tehdä vapaaehtoistyötä 1–6 päivää vuodessa. Vapaaehtoistyötä tehdään yleishyödyllisessä yhteisössä tai järjestössä, usein yhden yhteistyökumppanin kanssa.

Vapaaehtoistoiminta lisää työssä viihtyvyyttä

Yrityksen näkökulmasta vapaaehtoistoimintaan osallistuminen on yrityksen omistajille kanava antaa oma panoksensa yhteiseksi hyväksi, mutta samalla toiminta tuottaa myös liiketaloudellisia

etuja. Vapaaehtoistoiminta edistää kansalaisaktiivisuutta ja rakentaa toimivaa ja tervettä lähiyhteisöä. Hyvinvoiva lähiyhteisö puolestaan heijastuu ihmisten kautta työpaikoille. Vapaaehtoistoiminnasta tulee hyvä mieli, joka heijastuu työtyytyväisyyteen ja työmotivaatioon. Vapaaehtoistoiminta ja sosiaalinen vastuunkanto rakentavat työntekijöiden positiivista ylpeyttä työnantajastaan ja sitouttavat työyhteisöön. Positiivinen julkisuuskuva on yritykselle myös rekrytointivaltti. Vapaaehtoistoiminnassa työntekijät usein myös oppivat uusia asioita ja olemassa oleva osaaminen harjaantuu, kun sitä sovelletaan uudenaikaisessa tilanteessa. Työporukalla tehtäessä vapaaehtoistoiminta kehittää työntekijä, yhteiset kokemukset rakentavat yhteishenkeä ja uusien tilanteiden ja ihmisten kohtaaminen tuo vaihtelua työhön. Vapaaehtoistoiminnan kautta voi myös välittyä uusia ideoita ja innovaatioita yhteisöistä työpaikalle. Vapaaehtoistoiminnan kautta yrityksen yhteiskuntavastuullinen toiminta saa kasvot aivan eri tavoin kuin pelkän rahalahjoituksen kautta.

Yhdistyksen tai yhteisön näkökulmasta yritysten vapaaehtoistoiminnan kautta saadaan toimintaan mukaan uusia vapaaehtoisia, jotka lähtevät kohtaamaan avuntarvitsijoita tai auttavat kehittämään toimintaa. Lopulta useampi avuntarvitsija tulee autetuksi. Yrityksen vapaaehtoiset tuovat mukanaan uutta tietoa ja uusia taitoja, ja näin toiminta kehittyy ja uudistuu. Yhteistyö yrityksen kanssa tuo vapaaehtoistoiminnalle julkisuutta, ja samalla tietoisuus yhdistyksen tai yhteisön toiminnasta ja avuntarpeesta leviää. Positiivinen julkisuus puolestaan on omiaan nostamaan lisää ihmisiä mukaan vapaaehtoistoimintaan.

ja yritys yhteistyö

Yrityksissä toteutuva vapaaehtoistoiminta

Yritysten vapaaehtoistoiminta voi pitää sisällään myös vapaaehtoistoimintaa yrityksissä. Tämän tyyppistä toimintaa on lähinnä hoiva-alalla ja sen esikuvana voidaan pitää vapaaehtoistoimintaa yhdistyksen tai kunnan järjestämissä hoivapalveluissa. Esimerkki tällaisesta kehityshankkeesta on Vapaaehtoiset kumppaniksi (VaPari) -hanke. Hankkeessa selvitetään eritoten, miten vapaaehtoistyö voisi parantaa yksityisen yrityksen tarjoamaa hoivapalvelua ja miten vapaaehtoistoiminnan kumppanuus rakennetaan. Vapaaehtoiset eivät tee hoivakodissa hoiva- tai hoitotyötä eivätkä korvaa palkattua henkilökuntaa, mutta sen sijaan heidän roolinsa on kohdata asiakkaat kiireettä, olla läsnä ja antaa aikaa. Vapaaehtoistoiminnan hyödyt siis kohdentuvat eritoten hoiva-asiakkaalle, mutta toisaalta laadukas hoiva on yritykselle kilpailuvaltti.

Vapaaehtoiselle osallistuminen hoivakodin toimintaan antaa muun muassa helpon kanavan kokea auttamisen iloa, oppia uusia asioita ja tutustua uusiin ihmisiin. Samalla vapaaehtoistoiminta yrityksessä tarjoaa helpon tavan tutustua hoiva-alan ja mahdollisesti myös innostua kouluttautumaan alalle. Järjestöyhteistyökumppani puolestaan voi hyötyä esimerkiksi tekemällä vapaaehtoisten ja työntekijöiden kouluttamisessa yhteistyötä yrityksen kanssa.

Vapaaehtoistoiminta on osa seurakunnan perustehtävää

Yritysten vapaaehtoistoiminnan eri muodot ovat mielenkiintoinen yhteistyömahdollisuus myös seurakuntien diakoniatyölle. Tällä hetkellä yhteistyötä tehdään lähinnä kunnan, oppilaitosten ja järjestöjen kanssa. Yritys yhteis-

Timo Merensilta

Tomi Oravasaari

työn kautta avautuu mahdollisuuksia tavoittaa uusia ihmisiä vapaaehtoisiksi, ja toisaalta yritykset voivat tarjota mielenkiintoisia vapaaehtoistehtäviä tai rahoittaa vapaaehtoistoimintaa. Esimerkiksi Tampereen evankelis-luterilaisen seurakuntien diakoniatyön osana toimiva vapaaehtoistyönkeskus Mummon Kammarin on tehnyt yritys yhteistyötä. Viimeisin avaus on yritys yhteistyö Sokos Hotel Villan kanssa. Mummon Kammarin kutomistaitoinen väki kutoo vapaaehtoisvoimin hotellihuoneisiin villapeitot. Mummon Kammarille yritys yhteistyö poikii varoja vapaaehtoiseen vanhustyöhön. Peittotuloilla värvätään nuoria kesätöihin vanhus-ten ulkoiluavuksi ympäri kaupunkia. (Mummon Kammarin 13.2.2011)

Tuoreen kyselytutkimuksen (Oravasaari 2010) perusteella seurakunnissa vapaaehtoistoiminta nähdään erittäin tärkeänä perustehtävän kannalta.

Seurakuntien perusolemuksen kuuluu seurakuntalaisten osallistuminen. Vapaaehtoistoiminta vahvistaa yhteisöllisyyttä ja kutsuu uusia ihmisiä mukaan, vapaaehtoisena toimiminen myös kasvattaa ihmistä ja antaa merkitystä hänen elämäänsä. Vapaaehtoistoiminta monipuolistaa seurakuntien toimintaa, ja vapaaehtoiset antavat seurakuntatyölle omat kasvonsa. Yritys yhteistyön tarjoamat mahdollisuudet vapaaehtoistoiminnan kehittämiseen kannattaa hyödyntää.

– TOMI ORAVASAARI

TM, Aalto-yliopiston kauppakorkeakoulu
tomi.oravasaari@aalto.fi

Lähteet

Kansalaisareena. Kyselytutkimus: Työntekijöitä kiinnostaa vapaaehtoistyö yhteisöissä ja järjestöissä. Tiedote 28.6.2010. Viitattu 14.3.2011.
[www.kansalaisareena.fi/Tyo_vapaaehtoistoiminta_kiinnostaa.pdf]

Mummon Kammarin. Torkkupeitot tuotannossa. 13.2.2011. Viitattu 14.3.2011.
[<http://www.mummonkammarin.fi/uutiset.html?176>].

Oravasaari, Tomi (2010) Kyvyt käyttöön – Seurakuntien vapaaehtoistoiminta ja sen kehittäminen. Kirkkohallitus. [<http://tinyurl.com/5uxy4dn>]

Vapaaehtoiset kumppaniksi (VaPari) –hanke. [www.vapari-hanke.fi]

Yeung, Anne Birgitta (2002) Vapaaehtoistoiminta osana kansalaisyhteiskuntaa – ihanteita vai todellisuutta? Tutkimus suomalaisten asennoitumisesta ja osallistumisesta vapaaehtoistoimintaan. Helsinki: YTY.

Vapaaehtoistoimintaa

On keväinen lauantai-aamu, kello 10.00. Meilahden kirkon seurakuntasali on täynnä elämää. Ihmiset ovat löytäneet paikkansa kahvipöydistä ja iloinen puheensorina täyttää tilan. Joukossa on vanhoja tuttuja ja uusiakin tuttavuuksia on saapunut paikalle. Alkamassa on seurakunnan vapaaehtoistoiminnan yhteiskoulutus.

Yhteiskoulutukset ovat tärkeä osa vapaaehtoistoiminnan läpäisyperiaatetta Meilahden seurakunnassa. Koulutuksia järjestetään kahdesti vuodessa ja niihin kutsutaan kaikki jo toiminnassa mukana olevat vapaaehtoiset sekä uudet, toimintaan mukaan haluavat. Yhteiskoulutuksissa keskitytään seurakunnan vapaaehtoisena toimimisen mahdollisuuksiin sekä vuorovaikutus- ja ihmishuhdetaitoihin. Lisäksi järjestetään tehtäväpainotteisempia koulutuksia mm. messuavustajille sekä yökahvilan ja lähimmäispalvelun vapaaehtoisille.

Vapaaehtoistoiminnan koulutusten osallistujien ikähaarukka on 18–85 vuotta. Kokeneemmat vapaaehtoiset ovat mukana kouluttamassa uusia. Pääkouluttajatkin ovat vapaaehtoisia ammattilaisia, mm. tarinateatteriohjaaja ja näyttelijä-valmentaja. Seurakunnan työntekijän ja vapaaehtoisten ammattilaisten koulutusyhteistyö on osuvaa, kun kysymyksessä on vapaaehtoistoiminnan koulutus.

Meilahdessa suunnitellaan ja tehdään yhdessä

Meilahden seurakunnalla on n. 13000 jäsentä, 24 työntekijää ja n. 200 vapaaehtoista toimijaa. Vapaaehtoistoiminta on kiinteä osa seurakunnan uutta, vuodesta 2008 voimassa ollutta organisaattiorakennetta. Käytännössä se tarkoittaa, että vapaaehtoistoimintaan kohdennetaan omia resursseja. Meilahden seurakunnassa on käynnissä kolmi-vuotinen (2009–2011) Helsingin seurakuntayhtymän kustantama vapaaehtoistoiminnan projekti, jonka kokopäiväisenä työntekijänä itse toimin. Projektin aikana vapaaehtoistoiminta on järjestäytynyt uudella tavalla osaksi kaikkea seurakuntatyötä. Vapaaehtoistoimintaa tehdään nyt ns. läpäisyperi-

aatteella, joka on työtapa, jossa kaikki seurakunnan vastuuryhmät/työmuodot ovat mukana suunnittelemassa ja toteuttamassa vapaaehtoistoimintaa.

Meilahdessa pidetään tärkeänä, että seurakuntalaiset ovat mukana suunnittelemassa ja toteuttamassa kaikkea toimintaa yhdessä työntekijöiden kanssa. Olemme huomanneet, että kun vapaaehtoinen saa vaihtaa jo suunnitteluvaiheessa toimintaan, myös sitoutuminen on vahvempaa kuin työntekijävoimin suunnitellussa toiminnassa. Vapaaehtoisten osuus toiminnan suunnittelussa näkyy mm. siinä, että vapaaehtoistoimintaa koordinoivan vapaaehtois- ja aluetoiminnan vastuuryhmän yhdeksästä jäsenestä viisi on seurakuntalaisia. Vastuuryhmä on organisaatioissa tasa-arvoisessa asemassa kasvatuustoiminnan, palvelu- ja tukitoiminnan ja julistustoiminnan vastuuryhmien rinnalla.

Vapaaehtoistoimintaan panostetaan myös työntekijöiden tiimitasolla. Vapaaehtoistoiminnan tiimiin kuuluu 5 työntekijää ja se muodostuu läpäisyperiaatteen mukaisesti moniammatillisen yhteistyön perustalle. Vapaaehtois- ja aluetoiminnan vastuuryhmässä ja -tiimissä on mukana diakoni, vahvistimestari, 2 pappia, 2 kanttoria, lastenohjaaja ja nuorisotyön ohjaaja.

Onnistumisen edellytykset

Vapaaehtoistoiminnan läpäisyperiaatteen toteutuminen ja onnistuminen niin, että siitä on hyötyä niin seurakunnalle, seurakuntalaisille, vapaaehtoisille kuin työntekijöillekin, on monen asi-

an summa. Tärkeimpiä onnistumisen tekijöitä ovat koko organisaation huomioinnottava viestintä, johdon (kirkkoherra, seurakuntaneuvosto ja johtoryhmä) tuki, yhdenmukaiset periaatteet vapaaehtoisten virkistämässä ja kiittämässä, yhteiskoulutukset, moni-ammattilaisen organisaation hyödyntäminen, valmius nähdä asiat kokonaisvaltaisesti organisaatiotasolla sekä riittävät tila-, henkilöstö- ja toimintamääräraharesurssit. Usein luullaan, että vapaaehtoistoiminta on ilmaista eikä se tarvitse omaa budjetoitua rahaa. Näin ei ole. Vapaaehtoistoiminnalle budjetoitu raha mahdollistaa yhdenmukaisilla periaatteilla toimivan, vapaaehtoisia tasa-arvoisesti huomioivan toiminnan.

a läpäisyperiaatteella

Meilahden seurakunnan vapaaehtoistoiminta

Tue ja anna tilaa

Diakoni Marko Pasma kysyi tässä lehdessä syksyllä 2009 ilmestyneen artikkelinsa otsikossa ”Pelastavtko vapaaehtoiset kirkon toiminnan?” Hän pohti mm. kirkon toiminnan työntekijäkeskeisyyttä. Artikkelin lopussa Pasma vastaa itse otsikon kysymykseen: ”Kyllä, jos me työntekijät uskallamme antaa heille tilaa ja mahdollisuuden.” Yhdyn tähän ajatukseen. Seuraavana keväänä *Kotimaa*-lehdessä (13-14/2010) piispa Simo Peura pohdi vapaaehtoistyötä näin: ”Jos lähde-
tietoisesti tukemaan vapaa-

ehtoisuutta, kävisikö niin, että kirkosta tulee vain toiminnallinen puuhapaikka?”

Peuran kysymyksen ongelma on, että jos kirkko ei lähde määrätietoisesti tukemaan vapaaehtoistoimintaa, se ei saa selville, mitä siitä seuraisi. Nämä kirjoitukset ovat innostaneet minuakin pohtimaan kirkon toiminnan työntekijäkeskeisyyttä ja sen vaikutusta läpäisyperiaatteen toteutumiseen ja vapaaehtoistoimintaan yleensä.

Uskon, että kirkon ja samalla oman seurakuntani toiminta näytetään työntekijäkeskeisenä osin siksi, että ei ole selvitetty, mitä kaikkea maallikko voi seurakunnassa tehdä ja mistä vastata. Kirkkohallituksen ja seurakuntaopiston järjestämän kolmivuotuisen vapaaehtoistoiminnan koulutuksen kehittämisprojektissani annoin työyhteisölleni tehtäväksi kirjata kaikki työalojen työtehtävät sekä miettiä, mitkä tehtävistä ovat sellaisia, että vain työntekijä voi ne hoitaa. Loput tehtävät on mahdollista hoitaa vapaaehtoisvoiminkin.

Tehtävänannon tuloksia odotetaan vielä. Uskon kuitenkin, että kartoituksen tuloksena saamme karsittua turhaa työntekijäkeskeisyyttä ja löydämme uusia tapoja tehdä toimintaa vapaaehtoisvoimin. Tuloksena ei kuitenkaan saa olla, että taloudellisten resurssien vähentyessä vapaaehtoiset joutuvat tekemään työntekijöiden kuormittavat työt. On löydettävä vapaaehtoisuuteen sopivia ja mielekkäitä tehtäviä. Tällaisen kartoitusten ja tehtävien teettäminen koko organisaatiolla on läpäisyperiaatteen kannalta todella tärkeää. Moniammatillisen organisaation hyöty tulee parhaiten esiin kehittämishankkeissa, joihin kaikki, niin vapaaehtoiset kuin työntekijätkin, osallistuvat.

Pyhä on läsnä vapaaehtoistoiminnassa

Marko Pasma kiinnitti kirjoituksessaan huomiota myös toiseen tärkeään asiaan. Pasma mukaan kirkon vapaaehtoistoiminnassa tulee olla tilaa hengellisyydelle ja yhteisöllisyydelle. Olen samaa mieltä. Kirkon vapaaehtoistoiminta ilman hengellisyyttä, Pyhän kokemista ja yhteisön tukea jättää vapaaehtoisen yksin pohdintojensa kanssa. Lyhyiden, projektimaisten vapaaehtoistehtävien lisääntyessä on tärkeää pitää huolta siitä, että vapaaehtoiset saavat kokemuksen yhteisöstä ja yhteisöllisyydestä. Meilahdessa tämä toteutuu koulutuksissa, ohjauskeskusteluissa, virkistysilloissa ja vapaaehtoistoiminnan kirkkopyhässä.

Lopuksi haastan kaikkia vapaaehtoistoiminnan parissa toimivia kirkon työntekijöitä ja luottamus henkilöitä kokeilemaan uusia tapoja organisoida oman seurakunnan vapaaehtoistoimintaa yhdessä vapaaehtoisten kanssa. On selvää, että Meilahden seurakunnan läpäisyperiaatemallia ei voi suoraan ottaa käyttöön muualla. Siitä voi kuitenkin poimia joitakin kokeilemisen arvoisia suuntaviivoja ja rohkeutta lähteä liikkeelle. Liikkeellelähtöä onkin jo tapahtunut eri puolella Suomea. Myös Kirkkohallitus on panostanut vapaaehtoistoimintaan ja kohdentanut siihen resursseja. Toivon, että tämä panostus jatkuu ja näkyy tulevaisuudessa kirkon toiminnan kannalta tärkeimpien eli seurakuntalaisten elämässä.

– LAURI ANTILA

Diakoni, vapaaehtoistoiminnan projektityöntekijä Meilahden seurakunta

Lisätietoja Meilahden seurakunnan vapaaehtoistoiminnasta ja vapaaehtoistoiminnan läpäisyperiaatteesta löytyy osoitteesta: <http://meilahti.helsinginseurakunnat.fi/vapaaehtoistoiminta>

Saattaen vaihdettava

Otsikkoteksti osui joskus silmään junan vaunusta. Vaunu, joka on tarkoitus vaihtaa toiseen paikkaan, on kuljetettava sinne saattamalla, sitä ei voida antaa itseksen rullata. Neljä lahtelaista vapaaehtoista perusti Lahteen kolmisen vuotta sitten Päijät-Hämeen Saattohoidon Tukiyhdistyksen, joka myös rekisteröitiin.

Yhdistystä perustettaessa ajateltiin, että kuolemaan valmistautuvien potilaiden ei voida antaa yksin rullata elämässä loppusuoralla, vaan siinä tarvitaan saattajia. Ymmärrettiin, että sairaaloissa, erilaisissa toimintayksiköissä ja yksityiskodeissa kuolemaan valmistautuvia potilaita hoidetaan olemassa olevat resurssit huomioiden hyvällä ja parhaalla mahdollisella osaamisella. Haluttiin kuitenkin mennä pidemmälle ja syvemmälle. Kirjattiin määrittelyksi, että yhdistys tarkoittaa saattohoidolla kaikkea sellaista hoitoa, joka tähtää potilaan hyvinvoinnin, turvallisuuden ja aktiivisuuden lisäämiseen. Siihen liittyy lisäksi hoidon jatkuvuus, eli vastuu potilaan hoidosta loppuun saakka.

Saattohoito on turvallista ja jatkuvaa oireiden hoitoa, jossa kunnioite-

taan ihmisarvoa ja läheisten merkitystä. Juuri perustettu yhdistys määritteli käsityksensä saattohoidon periaatteiksi:

- oireiden lievityksen
- turvallisuuden ja jatkuvuuden hoitosuhteessa
- psykologisen tuen
- yksilöllisyyden ja ihmisarvon kunnioittamisen
- lähiverkoston huomioonottamisen
- potilaan itsemääräämisen varmistamisen
- elämänlaadun ja aktiivisuuden maksimoimisen.

Lahden malli

Joku saattaa kysyä, mitä tekemistä vapaaehtoistyöllä on kuolemaa odottavien hoidossa. Eikö se ole asiansa osaavien

ammattilaisten tehtävää? Eikö saattohoito ole myös niin ahdistavaa, että siinä tarvitaan ihmissuhdetaitojen, kivunhoidon, lääketieteen, sairaanhoidon, sielunhoidon jne. osaamista? Tämä on totta. Saattohoidossa tarvitaan näitä. Yhdistys määritteli tehtävänsä saattohoitoedellytysten kehittäjäksi ja toisaalta saatettavan välittömäksi rinnalla kulkijaksi. Ensimmäistä tehtävänsä yhdistys pyrkii toteuttamaan luomalla edellytyksiä saattohoidon toteuttamiseen niissä toimintayksiköissä, joissa saattohoidon tarve kohdataan. Toisen tehtävänsä yhdistys pyrkii tekemään edistämällä vapaaehtoisten kouluttautumista rinnalla kulkijoiksi.

Yhdistyksen perustamista valmisteltaessa tehtiin laskelmia yksityisen saattohoitokodin aikaansaamisesta Lahteen Helsingin, Tampereen, Turun ja Hämeenlinnan tapaan. Kannattavuuslaskelmat osoittivat tämän toimintamallin taloudellisesti liian riskialttiiksi. Valittiin toinen polku. Yhdistys haluaa olla tukiyhdistys sille toiminnalle, jossa jo nyt tehdään saattohoitotyötä. Kun

Lahdessa ja maakunnassa oli syntynyt myönteinen keskusteluilmapiiri saattohoidon edistämisestä ja Lahden kaupunginsairaala oli alkanut kehittää yhtä osastoaan saattohoitopainotteiseksi, oli luontevaa mennä tukemaan tuon osaston toimintaa. Sinne onkin hankittu erilaisia toimintaa helpottavia välineitä, viherkasveja, tietokone, piano, avustettu henkilökuntaa ja vapaaehtoistyöntekijöitä koulutuksessa ja virkistystoiminnassa jne. Olemme voineet ihaillen seurata, miten perinteinen potilasosasto voikin uusiutua sisältäpäin.

Perinteisesti kolmannen sektorin järjestöt hakevat avustusta toiminnalleen kunnalta ja kaupungilta. Tässä onkin käynyt päinvastoin. Kolmas sektori tukee julkisen hallinnon palvelua näillä pienillä, mutta vaikuttavuuden kannalta kenties hyvinkin tärkeillä panostuksilla. Näinhän kolmas sektori toimii monilla muillakin aloilla. Rahansa yhdistys on hankkinut vapaaehtoistominnalla ja taidemyynnillä. Lisähaasteita yhdistyksellä on runsaasti, kuten muissa toimintayksiköissä saattohoitoa tarvitsevat, kotisaattohoito ja naapurikuntien saattohoitotarpeet.

Kun yhdistys järjesti koulutussarjan saattohoitotyöstä kiinnostuneille, osallistujia tuli 50. Sairaalan saattohoito-osaston vapaaehtoistyöhön löytyi välittömästi runsaasti kiinnostuneita. Lahden Diakoniasäätiö käynnisti parivuotisen projektin saattohoidon asiantuntijaverkoston luomiseksi. Nämä osoittavat, että nyt taitaa olla – ainakin Lahdessa – sosiaalinen tilaus saattohoidon kehittämiseen niin yhteiskunnan kuin myös kirkon puolella. Siihen tilaukseen tulisi voida vastata. Siinä on tehtävää vapaaehtoistyölle erilaisissa toimissa. Tarvitaan ennen muuta lähityöntekijöitä saatettavien rinnalle, mutta tarvitaan myös toiminnan organisoijia, hallinnoijia, rahan kerääjiä, kirjoittajia, keskustelijoita, mielipiteen muokkaajia, sielunhoitajia jne.

Vapaaehtoinen kulkee rinnalla

Saattohoitoedellytysten kehittämisen rinnalla yhdistyksellä on toinenkin teh-

tävä. Se on vapaaehtoisten rekrytointi ja koulutus välittömiksi rinnallakulkijoiksi. Vapaaehtoisuus on silloin vierellä olemista, ei tekemistä. Ja itse asiassa vierellä oleminen on sitä tekemistä. Se saattaa olla kädestä kiinni pitämistä, päivän lehtien lukemista, keskustelua, kulkemista kappaleen matkaa potilaan rinnalla, saattamista. Tähän tehtävään vapaaehtoiset tarvitsevat saumatonta yhteistyötä ammattilaisten kanssa. Vapaaehtoiset eivät ole ammattilaisia osastolla liikkeessaan, painavin sana on osastoa johtavilla viranhaltijoilla. Osaston johto on osannut valita vapaaehtoisiksi siihen tehtävään soveltu-

Anita Polkatie

via, empaattisia ja persoonaltaan vahvoja henkilöitä. He saavat tehtävänsä ohjauksen ja tuen ammattilaisilta.

Lahtelainen saattohoitomalli, jossa kolmannen sektorin vapaaehtoistyö tulee julkisen sosiaali- ja terveydenhuollon rinnalle ja kumppaniksi, on osoittautunut toimivaksi malliksi. Tässä välitetään taloudelliset riskit ja kenties josain vaiheessa mahdollisen yksityisen saattohoitokodin lopettaminen kannattamattomana tai pakkosulautuminen kaupungin toiminnaksi. Saatettavan kannalta ei ole merkitystä sillä, kuka sitä vuodepaikkaa hallinnoi vaan miltä siinä tuntuu sairastaa.

Vapaaehtoistoiminnan kärki on arvoissa

Eurooppa viettää tänä vuonna vapaaehtoistoiminnan vuotta. Erinomainen asia, että aihe nostetaan otsikoihin. Uutta tämä vapaaehtoistointa ei sen sijaan ole. Katse kristillisen seurakunnan diakoniatyön historiaan, tutustuminen sosiaali- ja terveyspalveluiden kehitykseen, mittavan urheiluseuroissa, vapaapalokunnissa, kulttuuri- muodoissa jne. tehtävän vapaaehtoistyön miettiminen osoittavat vapaaehtoistoiminnan suomalaisessa elämänmuodossa kovin tutuksi. Vapaaehtoistyön organisoituminen rikkaaseen kolmannen sektorin verkostoon lienee kansainvälisesti ainutlaatuista. Kun Tuuloksen pappila tuhoutui tulipalossa helmikuussa 2011, pieni kylä organisoitui vapaaehtoistyöksi ja muutamassa tunnissa kirkkoherran perhe sai elämiseen tarvittavan suojaverkon vaatteen, ruokineen jne.

Mikä siis saa ihmisen vapaaehtoistyöhön jossain järjestössä tai yksityisenä kansalaisena? Olisiko niin, että vapaaehtoisen ponnistelun kärki ei olekaan se työ, jota tehdään vaan ne arvot, miksi tehdään. Kristillisestä näkökulmasta lähimmäisenrakkautta ajaa liikkeelle. Sosiaalinen omatunto panee toimimaan. Yhteinen hyvän tekeminen luo yhteenkuuluvuutta ja turvallisuutta. Vapaaehtoistyö palvelee siten myös tekiäänsä. Joku näistä lienee koskettanut heitä, jotka haluavat saattohoidon tukiyhdistyksessä olla saattaen vaihtamassa.

Kun kirkon työn painopisteenä vuosina 2010–2012 on pyhä, merkitsee se vapaaehtoistyön näkökulmasta, että pyhä tulee arkeen. Saattohoidossa pyhä tulee arkeen hyvin lähelle sekä saatettavalle että saattajalle.

– ERKKI HOKKANEN

sosiaalineuvos

Päijät-Hämeen Saattohoito Tuki ry:n
puheenjohtaja

Tästä kaikki alkoi.
Liberian matka vuonna 2007.

Vapaaehtoistoiminta ja siihen sitouttaminen ovat tuhannen taalan kysymyksiä. Naisten Pankki on saanut kolmessa vuodessa aikaan merkittäviä tuloksia vapaaehtoistyön saralla. Rahaston listoilla on yli tuhat vapaaehtoista, Naisten Pankki on saanut yli 1000 kuukausilahjoittajaa ja mukana on yli 1000 osakkeenomistajaa.

Naisten Pankilla on varaa olla luova

Naisten Pankin toiminta alkoi vuonna 2007, kun joukko suomalaisia vaikuttajaisia lähti matkaan sisällissodasta toipuvaan Liberiaan. Matkan aikana he näkivät ja saivat kokea asioita, joita yleensä nähdään vain turvallisesti televisiossa. Kotimatalla Suomeen syntyi idea naisille suunnatusta rahastosta, jonka toiminnan kulmakivenä olisi kylän naisten itse hallinnoima kyläpankki. Jotta toiminta olisi kestäväällä pohjalla, oli syytä pohtia mm. naisten koulutusta ja luotettavia yhteyksiä koti- ja kohdemaassa. Lisäksi tarvittiin rahaa, jotta voidaan perustaa kyläpankkeja, ja ennen kaikkea tarvittiin suuri joukko vapaaehtoisia, jotka innostuvat auttamaan kehitysmiaan naisia voimaantumaa.

Kyläpankki tukee yrittäjyyttä

Naisten Pankin toiminta-ajatukseksi muokkaantui kehitysmaiden naisten yrittäjyyden ja toimeentulon tukeminen kestäväällä tavalla. Kyläpankit sekä niihin liittyvä koulutus ovat Naisten Pankin tärkein tukimuoto. Kylän naisten hallinnoima kyläpankki myöntää pienlainoja, joiden avulla naisten on mahdollista hankkia ammatti, viljellä maata, perustaa kauppa, ostaa ompelukone tai tehdä jokin muu taloudellisesti

tuottava hankinta. Riittävän tietotaidon kanssa pienlainat ovat tehokas auttaminen muoto. Lainan korko on 3 %, joka palautuu takaisin kyläpankkiin.

Ensimmäisen kehitysmaiden naisten voimaantumiseen tarkoitettuna miljoonan Naisten Pankki sai kokoon loppusyksystä 2009 ja toisen miljoonan jo kesällä 2010. Tällä hetkellä kyläpankkeja on perustettu 210 ja pienlainojen vaikutuspiirissä on yli 6 000 ihmistä perheineen, yhteensä yli 40 000 ihmistä. Naisten Pankin toimintamaat Kambodza, Liberia, Nepal, Uganda, Sierra Leone ja Itä-Kongo ovat hauraita maita, joista useimmiten naisten asema on hyvin heikko. Naisten Pankin unelma, jossa yhä useampi nainen saisi mahdollisuuden hankkia itselleen toimeentulon ja voisi uskoa parempaan huomiseen, on toteutunut jo tuhansien naisten kohdalla.

Naisten Pankki on laajentanut toimintaansa pääkaupunkiseudun ulkopuolelle, ja tällä hetkellä toimii 17 aluesolua. Aluesolu on matalan profiilin organisaatio, jossa vapaaehtoiset voivat toteuttaa omia intressejään varainkeruun hyväksi. Naisten Pankin joukkoihin kuuluu myös runsaslukuinen määrän erilaisia ystävä- ja harrasteporukoita, jotka enemmän tai vähemmän pie-

nimuotoisesti kantavat kortensa kehoon yhteisen asian puolesta. Vuoden 2010 lopussa Naisten Pankilla oli yli 1 000 osakkeenomistajaa, noin 1 000 vapaaehtoista ja noin 1 000 kuukausilahjoittajaa.

Kun köyhyydellä kerran on naisen kasvot...

Vapaiden markkinoiden kapitalismi kukoistaa maailmanlaajuisesti ja tuo ennennäkemätöntä vaurautta monille, vaikka puolet maailman asukkaista elää alle kahdella dollarilla päivässä. Köyhyyden poistaminen on edelleen suurin haaste. Maassa, jossa ei kärsitä sodasta, diktatuurista tai huonosta hallinnosta, tulisi yksilöä voimaannuttavat taloudelliset päätökset tehdä ruohonjuuritasolla. Sekä kotimaaisessa että ulkomaisessa lehdistössä on kehitysapua kritisoitu usealta taholta. On varsin järkevää ajatella, että köyhyyden väistyminen ja elinolojen paraneminen kehitysmaissa ovat kestäväällä pohjalla silloin, kun ne perustuvat omien kansalaisten tuottavaan työhön. On tärkeää kysyä autettavalta, miten hän itse voisi auttaa itseään.

Naisten taloudellisen toiminnan tavoitteena on mahdollistaa perheen hyvinvointi – ei niinkään taloudellisen voiton tavoittelu. Kehitysmaiden naiset

Naisten Pankin uusi puheenjohtaja Ritva Ohmeroluoma puhumassa vuosipäiväjuhlassa 8.3.2011.

Andiatan muotinäytös Naisten Pankin hyväksi 2010. Yhteiskuntavastuun lisääntyminen näkyy jo yritysmaailmassa. Yritysten vapaaehtoistoiminta on nykyään imagokysymys samalla tavalla kuin ekologisuus. Naisten Pankin yritysyhteistyökumppanit ovat merkittäviä yrityksiä, joissa nämä yhteiskuntavastuun kysymykset on nostettu usein markkinointistrategian tasolle.

käyttävät tulojaan eri tavalla kuin miehet ja välttävät riskejä. Yritystoiminta kasvaa hitaammin, mutta sen vaikutukset perheen elin- ja asuinolosuhteisiin, lasten ravitsemukseen sekä terveyteen ja koulutukseen ovat suuremmat. Toiminta luo maaperää tavoitteelle luoda kehitysmaihin keskiluokka, joka osaltaan voi vaatia valtiolta parempia teitä, parempia sairaaloita tai lisää kouluja. Näin ollen kehitysmaiden naisten aseman parantaminen ei vaikuta ainoastaan perheen hyvinvointiin, vaan lisää myös kyläyhteisön hyvinvointia. Naisten oikeudet, sukupuolten välinen tasa-arvo sekä koulutuksen edistäminen ovat ihmisoikeuksien ja kehityksen edistämisen kannalta keskeisiä teesejä. Koska köyhyydellä on naisen kasvat, on naisen aseman parantaminen maailmanlaajuisesti merkittävien toimi köyhyyden puolittamistavoitteessa. Naisten Pankin keskeisin toiminta-idea on tukea kehitysmaiden naisten työtä köyhyyden voittamiseksi.

Naisten Pankin viestintäryöryhmän vetäjä **Hanna Kallion** mukaan pienlainalla voi olla yksittäisen ihmisen tai perheen kohdalla mittavia positiivisia vaikutuksia. Kirkon Ulkomaanavun hallinnoima rahasto tukee kasvua yrittäjyyteen naisten ja yhteisöjen lähikohdista ottaen huomioon paikalliset markkinat. Kallion mukaan Naisten Pankki pyrkii kestäviin ratkaisuihin, jotka helpottavat naisten työtaakkaa eivätkä lisää sitä.

Uusi puheenjohtaja uskoo vapaaehtoisuuteen

Naistenpäivänä 8. maaliskuuta **Ritva Ohmeroluomasta** tuli rahastolle uusi puheenjohtaja. Vuosipäivä järjestettiin tänä vuonna Oopperatalossa Helsingissä ja illan esitysten jälkeen ooppe-

ran lämpiö on täynnä innostuneita naisia ja miehiä, joista yksi halatuin ihminen oli tuore puheenjohtaja.

Ritva, kerro miten lähdit mukaan Naisten Pankin toimintaan ja miksi?

– Ystäväni **Matti Pulkki** kertoi minulle orastavasta Naisten Pankista ja sen toiminnan alustavista suuntaviivoista. Hän pyysi tulemaan viestinviejäkoulutukseen. Niin minä menin ja innostuin. Ajatus oli mielestäni upea ja ainutkertainen. Myös ihmiset, jotka olivat käynnistämässä toimintaa, innostivat minua. Lisäksi omat matkani Afrikassa vaikuttivat päätökseen liittyä joukkoon. Olin nähnyt, mikä on naisen asema ja mahdollisuudet eri puolilla Afrikkaan uskonnosta riippumatta.

– Mukaan lähdössä oli omalta kohdaltani kysymys kodin perinnöstä. Vanhempani olivat aktiivisia vapaaehtoistoiminnassa. Jo lapsena sain olla mukana milloin missäkin tilaisuudessa tekemässä kykyjeni mukaista työtä. Tällä hetkellä ajankohta vapaaehtoistyöhön on omalla kohdallani ideaalinen. Lapset on kasvatettu ja maailmalle lähetetty. Loppuelämänloma hämmöttää heinäkuun alussa, joten on erinomainen mahdollisuus sitoutua tekemään vapaaehtoistyötä, koska sekin vaatii sitoutumista.

Mitä Naisten Pankin vapaaehtoiset tekevät?

– Naisten Pankin vapaaehtoiset, joita olen tavannut, ovat kaiken ikäisiä ja jokaisesta sosiaaliryhmästä. Näin pitää ollakin, siinä on Naisten Pankin toiminnan vahvuus. Naisten Pankin idea on olla verkosto, jossa jokainen voi omalla tavaltaan, omien mahdollisuuksien

mukaan toimia. Meillä on yhteinen unelma, kerätä varoja kehitysmaiden naisten ammatillisen koulutuksen lisäämiseksi ja yrittäjyyden käynnistämiseksi. Naiset eri puolilla Suomea toimivat eri tavalla. Jotkut solut järjestävät myyjäisiä tai konsertteja, kahvitukisia tai muita tapahtumia. Harrastesolut keräävät varoja jonkin harrastuksen ympärillä. On olemassa ompeluseuroja, kirjallisuuspiirejä, ruokapiirejä jne. Jokainen verkoston jäsen antaa Naisten Pankin käyttöön omaan osaamisensa. Tässä on se toiminnan vahvuus – ei ole mitään sovittua mallia tai muuttia.

– Jokaisen vapaaehtoisen tulee voida toimia omien toiveidensa ja mahdollisuuksiensa mukaan. Me olemme vielä alkuvaiheessa ja kasvamme sitä mukaan, kun innokkaita mukaan tulijoita löytyy. Naisten Pankki on kuin LI-NUS-käyttöjärjestelmä, vapaasti eteenpäin kehitettävissä. Johtotähtenä meillä on yhteinen unelma, josta puheenjohtajan tulee huolehtia ja muistuttaa.

– Naisten Pankin toiminta tähtää kehitysmaiden naisten toimeentulon tukemiseen ja naisten voimaantumiseen Suomessa olevien vapaaehtoisten ja kehitysmaissa olevien autettavien naisten kesken on aina sisarusrakkautta, sen olen huomannut maailmalla matkustaessani.

– Olemme jonkun tyttäriä, vaimoja ja äitejä. Meillä on samoja kokemuksia ja huolia lapsista, omista vanhemmista. Me olemme naisia.

– SARI MELLER

Kirjoittaja tekee pro gradu tutkielmaa Naisten Pankin viestinviejien sitouttamisesta ja kuuluu Naisten Pankin johtoryhmään.

Yes ja Aamen!

Pankkimies jylisee kirkon vararikkoa. Näin otsikoi *Hesari* maaliskuun 10. päivänä. **Ahti Hirvonen** oli – vaihteeksi – äänessä tärkeiksi kokemistaan asioista. Kirkolla on Hirvosen mukaan varsin monta laiskanläksyä opittavanaan – raskasliikkeisyys, byrokratia, kattamaton eläkevastuu, rakenneuudistus ja vapaaehtoistyö. Kova lista ja täysin subjektiivisen tulkintani mukaan myös suurimmaksi osin täysin tosi. Kirkon eläkevastuiden hoitaminen tai hoitamattomuus ei kyllä ole lainkaan kuulunut mielenkiintoni kohteisiin. Kirkon taloushallinnon sujuvuudelle ja järkipärisyydelle siitä on varmasti ollut pelkästään hyötyä.

Hirvonen sai pari päivää myöhemmin vastauksen korkealta taholta. Kirkkoneuvos **Pekka Huokuna** korosti, että ”kirkossa toimii satojatuhansia vapaaehtoisia”. Kuullostaa hyvältä, vaikka jäinkin vähän pohtimaan, missä ne sadatuhannet oikein luuraavat. Diakonian piirissä vapaaehtoisia on kyllä 29000 – ainakin 2006 tilastojen mukaan. Sekin on komea luku, mutta kalpeaa kyllä, jos sitä vertaa Saksan Caritaksen eli kato-lisen hyvinvointijärjestön vapaaehtoisien määrään. Heitä on miljoona. Ja kun katolisia Saksan 84 miljoonaisesta väestöstä on alle 30 miljoonaa, joudumme toteamaan olevamme väkilukuun suhteutettunakin pahasti tappiolla. Silti 29000 on vaikuttava määrä, josta on syytä iloita.

Huokuna nosti vastineessaan pankkimiehen kritiikkiin esiin haastavia kirkollisen osallisuuden näkyjä: ”Olen-naista on, että emme niinkään halua koota väkeä tekemään jo valmiiksi suunniteltuja asioita. Sen sijaan pyrimme siihen, että seurakuntalaiset voisivat itse aktiivisesti olla osallisia ja rakentaa

yhdessä kirkon toimintaa. ”Yes ja Aamen!” – tekisi paatunutmielisen papin-kin huudahtaa näin viisaan ja vakuut-tavan ohjelmapuheenvuoron kaikues-sa korvissa.

Seurakunnat itsenäisten ja itseohjau-tuvien kansalaisten aktiviteettien ja vas-tuunkannon avoimina foorumeina – se kuullostaa aidosti hyvältä. Mutta, mut-ta niin kovasti kuin sitä todeksi toivoi-sikin on pakko myöntää, että oma ko-kemukseni on pääsääntöisesti hieman toisenlainen. Kärjistäen voisi ilkeämie-linen tarkkailija jopa väittää, että seu-rakunnat ovat työntekijäkeskeisen toi-minnan viimeisiä suojelualueita. Reser-vaatteja, joissa seurakuntalaisten luon-nollisin rooli on saapua valmiiksi katetu-tuun pöytään kuuntelemaan ja rupat-telemaan niitä näitä. Se, että he ottaisi-ivat niin toiminnan sisällöllisen suun-nittelun kuin toteuttamisenkin käsiinsä ja alkaisivat muokata aktiivisesti omaa haasteellista näkyään Jumalan valta-kunnan saapumisesta suomalaisen yh-teiskunnan keskelle, taitaisi saada mei-dät useimmat kirkon työntekijät järky-tyksen valtaan. Epistolalan lukemisesta on usein valitettavan pitkä matka maa-ilmamme tappavien ja tuhoavien lain-alaisuusien tietoiseen kyseenalaista-miseen ja murtamiseen kristillisen us-kon inspiroimana.

Kirkosta eroamisesta on puhuttu Euroopan uupuneissa äiti- ja lapsikirkko-jen helmoissa, mutta erityisesti medias-sa paljon. Siinä sivussa on usein jäänyt havaitsematta, ettei eroaminen koske vain kirkkoja – vanhan Euroopan monessa maassa vanhan yhteiskunnan tu-kipilareista ovat horjuneet vielä paljon pahemmin ammattiyhdistysliike ja puo-lueet. Virta kirkosta ulos on kuin hidas-tettu filmi tai suvanto niiden kokeman

jäsenkadon tulvavesien rinnalla. Mutta miksi juuri nämä kolme, puolueet, am-mattiyhdistys ja kirkko? Mikä mahtaisi yhdistää juuri niitä toisiinsa?

Voisivatko yhteiset piiret olla seu-raavat – äijävalta, jäsenkunnan passiivinen rooli näennäisdemokraattisen rakennelman keskellä sekä jonkun – johdon – valmiina antamat ohjelmat, kon-septit ja toimintamallit – ”strategiat”. Jä-senkunnalle jää – hieman kärjistettynä – pääsääntöisesti ylhäältä ohjatun karja-lauman rooli. Ja se ei kyllä kiehdo enää ketään itseään toteuttavan maailmam-me keskellä. Ihmiset ja aivan erityises-ti nuoret ihmiset kaipaavat todellisia haasteita, omaehtoista ja itsevastuul-lista toimintaa, jossa on aito eettinen – usein maailmanlaajuinen – näky ja ponne. Jos meillä kirkkona ei ole sellaisia haasteita tarjolla, joudumme luon-nollisesti kysymään, mitä uskollemme oikein on tapahtunut? Maailmahan tässä piti valloittaa!

Kirkossa äijävalta tarkoittaa pappis-valtaa, joka on äijävaltaa nopeasti naisistuneenakin. Kirkollisen demokratian kannalta on lähinnä skandaali, että pa-pisto on läänittänyt itselleen – ja vain itselleen – tosi tuhdin manttaalin niin hii-pakuntavaltuustoissa kuin kirkollisko-kouksessakin, kirkkohallitusta miten-kään unohtamatta. Kaikki muut kirkon hengellisenkin työn tekijät – diakonit, diakonissat, lapsityön toimijat ja nuorisotyöntekijät – on näissä forumeissa työnnetty käytännöllisesti katsoen täysin syrjään. Eniten minua järkyttää, et-tei se näitä syrjäytettyjen ryhmiä itseään näytä pahemmin häiritsevän. Joku muu tekee heitäkin koskevat päätökset – ilman oman osallisuuden häivääkään. Mutta voihan sitä sitten eläkkeellä yrit-tää päästä valikoitujen maallikoiden ri-

vissä edustamaan entistä ammattikuntaansa kirkon edustuselimissä... Seurakuntalaisten omaehtoisesta ja itsenäisestä osallisuudesta profetoiminen saa hieman onton kaiun siellä, missä moinen osallisuus ei saavuta edes lähimpiä työtovereita seurakuntatyön ytimessä.

Mutta palataan kirkollisen demokration osallistavista kiemuroista todellisten vapaaehtoisten piiriin. Yhdessä suhteessa diakonia on mielestäni pahasti ja vaarallisesti epäonnistunut – ja se on nuorten ja nuorten aikuisten motivoimisessa diakonian vapaaehtoisina. Diakin diakoniopiskelijoista vain piskuisella vähemmistöllä on tutkimusten mukaan ollut edes joku ohuehko kontakti diakonian todellisuuteen ennen opintojen alkua. Useimmille diakonia on vieras, outo ja vanhakantaisen maakuinen sana ja käytäntö. Diakonia näyttää tuskin lainkaan elävän nuoren seurakunnan todellisuudessa. Nuorten uskon ja diakonian välillä vallitsee silloittamaton kuilu ja se on kyllä aivan aidosti uskon tulkintamme kriisi. Ja samalla niin diakonian, nuorisotyön kuin kirkonkin syvä vamma.

Jotain hyvin outoa on siinä, että juuri se työmuoto, joka on kirkossa kaikkein arkisin ja käytännöllisin, usein kaikkein lähinnä ihmisten elämän todellisutta, on lähes täysin avuton löytämään nuoria ja nuoria aikuisia kiehtovia ja innostavia toiminnallisia haasteita. Juuri diakoniallahan pitäisi nuorisotyön kanssa ja rinnalla olla siihen kaikkein parhaat edellytykset. Estääkö vastaanottoammatillisuus diakoniatyöntekijöitä havaitsematta tätä? Tuo kirottu työntekijäkeskeisyys ja virkamiesmäinen ja virka-aikainen ajattelumalli – siis rikkaan kirkon kuolemansynti? Jos näin on, on korkea aika ravistella moista ammatilli-

suuden harhaa ja osoittaa se todelliseksi epäammatillisuudeksi.

Saksan evankelisen kirkon tulevaisuudenstrategia toteaa aivan viisaasti tulevaisuuden haasteista seuraavaa: ”Papin keskeiseksi työtaidoksi nousee vapaaehtoisten löytäminen, heidän verkostoidensa luominen, vahvistaminen ja saattaminen sekä yhteistyö heidän kanssaan. Papeilta vaaditaan jatkossa seuraavia ydinosaamisalueita: teologinen kompetenssi ja arviointiky-

ky, hengellinen läsnäolo, sielunhoidollinen eläytyminen, kommunikointikyky, kyky tiimityöskentelyyn ja johtamisvalmius, laatuosaaminen ja kokonaisvastuu kirkon asiasta sekä valmius oppia uutta – papilliselle separatismille suhteessa seurakuntalaisiin tai muihin työntekijöihin ei ole mitään tilaa eikä oikeutta.”

Kun sana pappi tekstissä korvaa sanoilla seurakunnan jokainen työntekijä, alkaa teksti saada minut uudelleen huudahtamaan: ”Yes ja Aamen!”

Markus Henttonen

PYHÄN uusia ulottuvuuksia

Keväinen tervehdys Pyhä-painopisteestä! Olipa virkistävää aloittaa uusi työrupeama lukemalla Diakonia-lehden (6/10) teemanumero pyhästä. Kuinka kiinnostavia näkökulmia – arjesta juhlaan, vapaudesta vankeuteen, hiljaisuudesta kohtaamisiin... Pyhä voi koskettaa niin monenlaisessa ympäristössä ja niin monella tapaa.

Pieni hahmottomuus, kenties jopa rön-syily onkin ollut ensituntumani Pyhästä. Miten jostain näin laajasta voi saada ”projektinmallisen” otteen? Kaavioihin, kuvioihin ja tilastoihin pyhää on vaikea pakottaa. Kuitenkin pyhällä on erityislaatuja, se jokin, joka tekee pyhästä pyhää. Sukulaisiahan ne ovat, pyhä ja piha, erotettu ja rajattu, aina omalla tontillaan.

Näitä pyhän ulottuvuuksia olen saanut luoda nyt alkuvuoden ajan. Kun työssään on äitiyslomalaisen sijaisena, on jo kovin lähellä pyhää. Samalla kun uusi elämä koskettaa pyhänä ihmeenä, olen itse saanut tutustua pyhän uusiin ulottuvuuksiin. Ensimmäinen ”varsinainen” työni kirkossa on avannut minulle niin toiminnallista kuin henkistäkin herkkyyttä. Juuri nyt pyhä tuntuu kosketuvan vähän väliä – raitiovaunussa, onnistuneessa kokouksessa, lähimmäisen sanoissa, hyvässä yhteistyössä.

Aiemmassa työssäni yliopistolla pyhä näyttäytyi minulle vähemmän lihalisena; akateemisessa ympäristössä pyhä pakeni sanoiksi paperille, älylliseksi et-sinnäksi. Kyse ei toki ollut ajattelun ja pyhyiden vastakkaisuudesta, vaan omasta tavastani olla ja elää. Kirkon työssä pyhä on läsnä ainutlaatuisesti. Hengellisesti työssä keikumme täysin voimin siinä

piha-aidan päällä, rajalla.

Rajalla keikkuminen voi olla sekä pelottavaa että raskasta. Samalla raja on kuitenkin välttämätön, elämisen piirejä merkitsevä kohta, jonka tuolla puolen on jotakin vielä tuntematonta tai meille kuulumatonta. Rajalla liikumme myös ajassa: elämme nykyisyyttä, tunnemme menneisyyden, katsomme tulevaan. Mielestäni on hieno etuoikeus saada tasapainotella tuolla aidalla. Matkan varrella kehittyvät niin kyvyt kuin kestävyyskunto.

Onnekasta on, että pyhän parissa ei tarvitse tasapainoilla yksin. Pyhä-painopisteessä olen päässyt näkemään, millaisia mahdollisuuksia verkostoyhteistyö tuo tekemiseen ja toimintaan. Upeaakin upeampia ihmisiä pyhässä työssä omilla paikoillaan.

Ilman toinen toisiamme pyhä jäisi vain sirpaleiksi, aidan lankut ilman poikkitaista ripoja.

Pyhän verkostoissa laajaan aiheeseen on tartuttu raikkain tavoin. Uusia tapoja tallennetaan jatkuvasti Pyhän nettisivuille (evl.fi/pyha). Esimerkiksi alkuvuodesta ilmestynyt *40 tapaa kohdata Pyhä* (Toim. Aulikki Mäkinen, LK-kirjat) esittelee nimensä mukaisesti erilaisia tapoja kuulostella py-

Marjukka Laiho

Magdalena Kasprzycka

hää ja toimia sen parissa. Vaikka menettelyt on tarkoitettu lähinnä lapsi- ja nuorisotyölle, innoitin tekstin mukana itsekin lukemaan Raamattua uudella tavalla ja löytämään pyhyttä kuoroharjoituksista. Ei mitään uutta, mutta sittenkin ihan kaikki.

Tutut asiat mutta uudelleen ajateltuna voivat suunnata niin arkea kuin juhlaa uusille urille. Elämästä voi hyvinkin pienillä jutuilla tulla *Aika pyhä!* (Monica Vikström-Jokela & Eero Jokela, Lasten Keskus). Ja kenties vielä enemmän. ”Lapsiperheen lahjakirja” laittaa minut, lapsettoman aikuisen pohtimaan pyhän ulottuvuuksia – tuonpuoleista ja ihmisen tunteita, aikaa ja elämää, luontoa ja luomakuntaa.

Viimeksi mainitun kirjan sivuilla pyhän ominaisuudeksi mainitaan ilo. Tämä kaikuu korvissani, positiivinen pyhä, elämänilo! Samanlaisista pyhän ulottuvuuksista on kevään aikana keskusteltu uudessa *Pyhä Blogissa* (pyha.blogspot.com). Keskiössä on ollut paastonaika ja pääsiäinen, ylösnousemuksen riemu, joka kestää helluntaihin asti. Mitä, jos ristintiellä emme olisikaan vain kärsimystiellä vaan ilon matkassa? Silä tiellä pyhä todella koskettaa, ainutlaatuisesti, aina uusien ulottuvuuksin. Pyhää paastoa & pääsiäisen iloa!

– MARJUKKA LAIHO
YTM, TM

Pyhä-painopisteen projektisihteeri (sij.)

Oppaasta apua romanileirien järjestämiseen

Viime kesänä seurakuntien romanileirien järjestäjille oli tarjolla helpotusta työhönsä, sillä käytössä oli uusi opas *Romanit leirillä* – opas seurakunnille romanileirien järjestämiseen. Oppaan valmisti Kirkkohallituksen alaisen *Romanit ja kirkko -neuvottelukunnan* kutsuma asiantuntijajoukko. Oppaassa annetaan neuvoja myös siihen, miten vapaaehtoisia voi käyttää leirien toteuttamisessa.

Seurakunnissa suosituin romanityön muoto on pitkään ollut leirien järjestäminen. Romaneille suunnattuja leirejä järjestetään Suomessa muutamia vuosittain. Viime vuosina leirejä on järjestetty esimerkiksi Kiteellä, Äänekoskella, Raumalla ja pääkaupunkiseudulla. Päävastuu seurakunnan romanileirin järjestämisestä on tavallisesti diakonia-työntekijällä.

– Oppaan kirjoittaminen oli mielestäni tärkeää, sillä nykyään koulutusohjelmissa paneudutaan niukasti leirien suunnitteluun ja toteuttamiseen, perustelee ryhmässä mukana ollut diakonissa **Auli Ylinaatu** Raumalta.

Ylinaatu kertoo, että viime kesän leirillä opas oli jo käytössä.

– Toivottavasti seurakunnat motivoituisivat leirien järjestämiseen. Nykyään varsinkin pääkaupunkiseudulla romanijärjestöt ovat alkaneet järjestää leire-

jä, kertoo diakonissa **Anja Ollila** Helsingistä.

Vapaaehtoiset voimavarana

– Rauman seurakunnan järjestämät romanileirit eivät olisi onnistuneet ilman vapaaehtoisia, Ylinaatu kertoo.

Kesällä 2010 Raumalla järjestetyllä leirillä osallistujia oli lähes 80, joista 20 oli lapsia. Aikuisille suunnattujen ohjelmatuokioiden aikana lapsilla oli omaa ohjelmaa. Lasten ohjelmaa järjestivät diakoniatyön kesätyöntekijät, vapaaehtoiset aikuiset sekä opiskelijat.

– Vapaaehtoisia oli myös iltapalan kattamisessa, Ylinaatu jatkaa.

Useita vuosia kestäneen työuransa aikana Ylinaatu oli onnistunut keräämään vapaaehtoistyöntekijöiden ringin.

Samat vapaaehtoiset ovat olleet mukana lähimmäispalveluryhmässä ja perheyössä. Heistä on ollut apua myös romanileireillä.

– Ilman romanikulttuuriin kuuluvaa yhteyshenkilöä leirille ei tule osallistujia, Ollila kertoo. Leirityössä olevat vapaaehtoiset ovat romaniyhteisössä tunnettuja ja arvostettuja, hän jatkaa.

Leirioppaasta käytännön apua

Romanit leirillä -opas pyrkii antamaan käytännön ohjeita leirin suunnitteluun ja toteuttamiseen. Romaneille leirit ovat tärkeitä yhteisöllisyyden tukemisessa ja kulttuuriperinteen siirtämisessä. Opas suosittelee tämän vuoksi useita sukupolvia kokoavia perheleirejä.

Oppaassa rohkaistaan kokoamaan työryhmä, joka auttaa päävastuullista työntekijää leirin suunnittelussa. Joissain seurakunnissa työryhmän jäsenille on maksettu palkkio. Suunnitteluryhmässä sovitaan, miten hoidetaan tiedotus leiristä, leirin teema, ilmoittautumisten vastaanotto, leirimaksujen perintä ja leirin ohjelma. Vapaaehtoiset voivat järjestää leirillä myös hengellisen tilaisuuden.

– LAURA KOSKELAINEN
TM
leirioppaan toimittaja

Leiriopasta *Romanit leirillä* – opas seurakunnille romanileirien järjestämiseen voi tilata Kirkkohallituksen julkaisumyynnistä, hinta 5 €.

Afrikkalainen ilo ilmaistaan tanssien.

Diakoniatyöhön soveltuva terveystieteellinen käsitys

Ihmisen elämäntilannetta siivittävät sekä toivon että epätoivon näköalat. Kirkon diakoniatyössä epätoivon näköalat konkretisoituvat diakoniatyöntekijälle usein hyvin konkreettisesti. Myös terveyden menetys luo yksilön elämään epätoivon näköaloja. Maailman terveysjärjestön WHO:n (1946) mukaan terveys ei kuitenkaan ole vain sairauden puuttumista vaan yksilön kokemaa hyvinvoinnin kokonaisvaltainen tila. Diakoniatyössä tämä sinänsä hyvä määritelmä voi kuitenkin tuntua abstraktille ja kaukaiselle. Voimavaraperustaiseen yksilön elämän tarkasteluun tarvitaan siis terveyttä monipuolisemmin lähestyvää näkökulmaa. Tässä artikkelissa esitetään väitöskirjatutkimuksena syntynyt malli henkisestä ja hengellisestä terveydestä. Malli soveltuu hyödynnettäväksi diakoniatyössä, sillä se kokoaa laajasti yhteen terveyden henkiset, hengelliset, somaattiset ja psyykkiset ulottuvuudet. Artikkelissa esitellään myös lyhyesti väitöskirjatutkimuksen jälkeistä jatkotutkimusta, jonka avulla mallia vahvistetaan.

Henkinen ja hengellinen terveys

Artikkelissa esiteltävä väitöskirjatutkimus (Karvinen 2009) ja sitä seurannut väitöskirjan jälkeinen jatkotutkimus (post doc) (2009–2011) kuuluvat kansanterveystieteen ja terveys sosiologian tutkimusalaan. Väitöskirjatutkimuksessa henkistä ja hengellistä terveyttä kuvataan etnofilosofisen lähestymistavan avulla, sillä tutkimus toteutui kohdennettuna etnografisena tutkimuksena Kendu Bayn sairaalassa, kylässä sekä sen lähi-alueilla Nyanzan provinssissa Keniassa. Tutkimuksen kohdejoukon muodostivat sairaalan työntekijät, sairaanhoito-oppilaitoksen opiskelijat, potilaat ja terveet kyläläiset. Malli henkisestä ja hengellisestä terveydestä muodostettiin, koska haluttiin erityisesti korostaa yksittäisten tutkimustulosten suhdetta toisiinsa holistisen lähtökohdan mukaisesti. Väitöskirjatutkimusta seurannut jatkotutkimus toteutetaan niin ikään etnografista tutkimusotetta hyödyntäen, mutta kohdejoukkona ovat kenialaisen Itä-Afrikan yliopiston Baratonin kampuksen sairaanhoitajaopiskelijat.

Väitöskirjatutkimuksen ja jatkotutkimuksen tarkoituksena on tuottaa tietoa henkisestä ja hengellisestä terveydestä. Nämä on edeltänyt pilottitutkimus, jossa terveyttä henkisenä ilmiönä tutkittiin Kuopion yliopiston (nyk. Itä-Suomen yliopisto) lääketieteen opiskelijoiden näkökulmasta.

Mallin taustalla monipuolinen tutkimusaineisto

Väitöskirjatutkimuksen tutkimusaineisto kerättiin havainnoimalla, haastatteleamalla ja valokuvaamalla. Näiden lisäksi sairaanhoitajaopiskelijat kirjoittivat neljä esseekirjoitusta tutkimusta varten. Väitöskirjatutkimukseen osallistui kaikkiaan 99 henkilöä. Tässä tutkimuksessa hyödynnettiin myös visuaalianthropologista tutkimusotetta. Visuaalianthropologinen aineisto koostui valokuva-aineistosta, joka käsittää yli 800 valokuvaa. Pientä osaa valokuva-aineistosta käytettiin osana analysoitavaa aineistoa ja tutkimustulosten raportointia.

Jatkotutkimuksen aineisto koostuu 28 hoitotieteen sairaanhoitajaopiskelijan tai maisteriopiskelijan yksin tai ryhmässä kirjoittamista 18 esseestä, kahdesta analysoidusta valokuvasta sekä kent-

täpäiväkirjasta. Aineistojen analyyseistä tarkemmin kiinnostunut voi lukea tutkimusjulkaisuista (Karvinen 2009).

Mitä henkinen ja hengellinen terveys on?

Väitöskirjatutkimuksen tutkimustulokset kuvaavat Kendun sairaalan henkilökunnan ja potilaiden sekä Kendun kylän asukkaiden henkisen ja hengellisen terveyden käsitystä. Aineistosta nousseiden käsitysten pohjalta syntyi malli, joka kuvaa tutkimusyhteisön elämää osana symboliavaruuksia. Symboliavaruuksella tässä yhteydessä tarkoitetaan kulttuurista tilaa, jossa esiintyvät voimakkaasti näkyvä ja näkymätön todellisuus kosmisena yhteisönä. Luo-heimon näkymättömään todellisuuteen kuuluvat muun muassa vainajien henget, demonit ja Jumala. Jumaluutta ei väitöskirjassa sinänsä määritellä teologisesti, vaan etnofilosofinen lähestymistapa mahdollistaa funktionaalisten määritelmien käytön. Väitöskirjatutkimuksen esittelemässä mallissa käsitys henkisestä ja hengellisestä terveydestä jakaantuu kolmeen laisiin tekijöihin, joita ovat (1) henkistä ja hengellistä terveyttä selittävät, (2) tukevat ja (3) uhkaavat tekijät.

Henkistä ja hengellistä terveyttä selittävät tekijät

Tutkimusyhteisössä yliluonnollinen on selittävä tekijä sairastumiselle, sairaana olemiselle ja paranemiselle. Tällä tarkoitetaan sitä, että yhteisössä yliluonnollisen ajateltiin osallistuvan aktiivisesti sekä sairastumiseen että terapeuttiin prosessiin, jonka kautta paraneminen tapahtui. Henkistä ja hengellistä terveyttä selittivät myös käsitys ravinnosta, yksilön suhde häntä ympäröivään kulttuuriin ja yksilön kyky eksistentiaaliseen pohdintaan. Ravinnon ei ajateltu länsimaisittain vaikuttavan ensisijaisesti kehon toimintoihin vaan ihmisen henkiseen ja hengelliseen minään.

Ravitsemusnäkemyksissä oli havaittavissa kerroksellisuutta, jossa perinteinen heimon näkemys muotoutui arjessa näkyväksi ravitsemuskokemukseksi yhdessä kristillisen, lähinnä adventistisesta perinteestä nousevan, ravitsemuskäsityksen kanssa. Adventistinen, varsin fundamentalistinen, ravitsemuskäsitys oli saanut yhteisössä voimakkaan henkiseen ja hengelliseen terveyteen

vaikuttavan nimittäjän. Esimerkiksi tämän ravitsemuskäsityksen vastainen toiminta saattoi johtaa siihen, että ravitsemuskäsitystä rikkonut saattoi oman tunnon syistä jättäytyä pois seurakunnan yhteisestä jumalanpalveluksesta.

Yhteisön transformaatio on johdettu tilanteeseen, jossa yksilö joutuu mentaalisesti ratkaisemaan suhteensa sekä heimon perinteeseen uskon että kristinuskoon. Tämä osoittautui osaksi tekijöitä, jotka selittivät henkistä ja hengellistä terveyttä. Tutkimuksessa yksilön suhdetta perinteeseen luotettiin pohditaan käsitteiden rejektio, assimilaatio ja inkulturaatio avulla. Rejektio ja inkulturaatio tarkoittavat perinteeseen kulttuuriin ja uskoon suhtautumisen ääripäitä. Ne, joiden mielestä perinteinen usko ja uusi kristillinen usko eivät olleet sovellettavissa yhteen, hylkäsivät sen täysin (rejektio). Yhteisössä oli kuitenkin myös niitä, joiden mukaan aikaisempi luo-heimon usko ja kristinuskon soveltuivat myös samanaikaisesti vaalittavaksi (inkulturaatio).

Inkulturaatiota esiintyi esimerkiksi perinteisten parantajien toiminnassa. He saattoivat siis olla varsin radikaalinkin kristillisen ryhmän jäseniä, mutta harjoittivat perinteistä luo-heimon kansanuskon elementtejä sisältävää parannustoimintaa. Assimilaatiolla taas tarkoitettiin osittaista luo-kulttuurin hylkäämistä ja kristinuskon omaksumista. Tällöin assimilaatio oli usein väli vaihe, joka johti perinteisistä kirkkokunnista kohti vapaakirkollista yhteisöä. Myös yksilön kyky eksistentiaaliseen pohdintaan osoittautui henkistä ja hengellistä terveyttä selittäväksi tekijäksi.

Millaiset tekijät tukevat ja uhkaavat henkistä ja hengellistä terveyttä?

Väitöskirjatutkimuksen aineisto mahdollisti myös henkistä ja hengellistä terveyttä tukevien tekijöiden nimeämisen. Näitä olivat spiritualiteettia tukevan hoitotyön toiminnot sekä yhteisön monimuotoinen moraali- ja terveysopetus. Spiritualiteettia tukevaa hoitotyötä esiintyi sekä Kendun sairaalassa että perinteisten parantajien toiminnassa. Perinteistä parannustoimintaa ylläpitivät parantajat, joiden toiminnassa esiintyi rituaalisia, yhteisöllisiä ja herbalistisia elementtejä.

Väitöskirjatutkimuksen aineistosta eroteltiin myös henkistä ja hengellistä terveyttä uhkaavia tekijöitä. Niitä olivat mielenterveysongelmien väärindiagnosointi ja yhteisön vähäinen suojautuminen sitä haavoittavilta tekijöiltä. Mielenterveysongelmien vähättely tai kieltäminen olivat ongelmia, joiden vuoksi väitöskirjassa suositeltiin alueelle kohdistuvan mielenterveystyön hankkeen käynnistämistä.

Väitöskirjatutkimuksen aineistosta kuvastuu vahvasti luo-yhteisön transformatio. Yhteisö on monien muutospaineiden edessä. Sen suojautuminen haavoittavilta tekijöiltä osoittautuikin henkistä ja hengellistä terveyttä uhkaavaksi tekijäksi, josta kouriintuntuva esimerkki olivat vuoden 2007 jälkeisten vaalien väkivaltaisuuudet, joiden edessä yhteisö koki avuttomuutta ja turvattomuutta.

Millaista lisätietoa jatkotutkimus toi?

Osittain kesken oleva jatkotutkimus, jonka aineiston keruu tapahtui syksyllä 2010, mahdollistaa väitöskirja-aineiston pohjalta luodun mallin teoreettisen tarkastelun toisen kenialaisen yhteisön näkökulmasta. Tähän tutkimukseen osallistuneet hoitotieteen opiskelijat osittain vahvistivat mutta samalla myös rikastuttivat aiempaa mallia. Merkittävää on, että opiskelijat mielsivät vakaumuksen elämänlaatua ja terveyttä edistävänä tekijänä. Niin ikään he tunnistivat ja osasivat hyödyntää terveydenhuoltohenkilöstön mahdollisuuksia tukea asiakkaiden ja potilaiden henkistä ja hengellistä terveyttä. He myös liittivät henkisen ja hengellisen terveyden terveystieteeseen vahvan sosiaalis-yhteisöllisen elementin.

Miten tutkimuksessa esitettyä terveystieteistä voi hyödyntää?

Väitöskirjatutkimus osoittaa, että henkinen ja hengellinen terveys ovat keskeinen osa yksilön ja yhteisön hyvinvointia. Tutkimus herättää keskustelua siitä, kuinka hyvin kulttuurisessa hoitotyössä on ymmärretty monien alkuperäisyhteisöjen vahva usko yliluonnolliseen. On tärkeää muistaa, että esimerkiksi maastamuuton seurauksena myös länsimaisissa terveyspalvelujärjestelmissä tavataan henkilöitä, joiden mukana varsin perinteinen terveystieteiden siirtyä havaittavaksi ilmiöksi myös näihin järjestelmiin.

Tutkimus myös osoittaa, että spiritualiteetin tukemisen tulee olla osa terveyspalvelujärjestelmän toimintaa. Kansainvälisessä diakoniassa tulisi myös huomioida tutkimuksessa annettu suositus paikallisten terveyspalvelujärjestelmien kehittämistä yhteistyössä perinteisten parantajien kanssa. Tutkimusaineistossa esiintynyt mielenterveysongelmien väärindiagnosointi uhkana henkelle ja hengelliselle terveydelle saattaa myös kuvata laajemminkin somaattisten sairauksien priorisointia kansainvälisissä terveyshankkeissa.

– IKALI KARVINEN

TtT (kansanterveystiede), Sh AMK
Terveystalon yliopettaja, Diakonia-ammattikorkeakoulu, Helsingin toimipaikka

Lähteet:

Karvinen, I. 2009. Henkinen ja hengellinen terveys. Etnografinen tutkimus Kendun sairaalan henkilökunnan ja potilaiden sekä Kendu Bayn kylän asukkaiden henkisen ja hengellisen terveyden käsityksistä. Kuopion yliopiston julkaisuja D. Lääketiede 451.

Hämeen-Anttila, V. 2006. Sairauden puhuttelevuus. Teoksessa Aalto, K., Tiihonen, A.-L., Virtaniemi, M.-P., Ylikarjula, S. (toim.) Sielunhoidon aikakauskirja 19, Toivo. Helsinki: Kirkon sairaalasielunhoito, Kirkon perheasiat, Kirkon koulutuskeskus, 40-47.

Myllylä, M. 2004. Diakonisen hoitotyön mallin rakentaminen. Hoitotieteen ja terveyshallinnon laitos, Oulun yliopisto. Väitöstudium.

Sihvola, J. 2006. Toivon näköalat kalvinistisessa ja luterilaisessa moraaliteologiassa. Teoksessa Aalto, K., Tiihonen, A.-L., Virtaniemi, M.-P., Ylikarjula, S. (toim.) Sielunhoidon aikakauskirja 19, Toivo. Helsinki: Kirkon sairaalasielunhoito, Kirkon perheasiat, Kirkon koulutuskeskus, 11-21.

WHO 1946. Preamble to the Constitution of the World Health Organization as adopted by the International Health Conference, New York, 19 June - 22 July 1946; signed on 22 July 1946 by the representatives of 61 States (Official Records of the World Health Organization, no. 2, p. 100) and entered into force on 7 April 1948.

Jatkotutkimustyötä on taloudellisesti tukenut Signe ja Ane Gyllenbergin säätiö.

Pauliina Hannuniemi

Pääsiäisrukous

*Herramme Jeesus Kristus,
sinun ylösnousemisesi ihme
on tuonut maailmalle pelastuksen.
Vapauta meidät synnin ja kuoleman vallasta ja
johdata ikuiseseen elämään.
Sinulle olkoon ylistys ikuisesti.*

Lastensuojelu kirkon työssä

Lastensuojelu kuuluu omalta osaltaan seurakuntien työhön. Näin määrittelee lastensuojelulaki, jonka uudistus astui voimaan vuoden 2008 alusta.

Uuden lastensuojelulain tavoitteena on ollut siirtää huomiota ja painopistettä ennaltaehkäisyyn, varhaiseen tukeen sekä avoimuuden palveluihin.

Yksi lain suurimmista muutoksista koski ilmoitusvelvollisuutta ja se vaikuttaa myös seurakunnan työntekijöihin.

Uudessa laissa on haluttu madaltaa kynnystä tehdä lastensuojeluilmoitus. Vanha laki antoi tilaa tulkinnalle tapauksen vakavuudesta ja lastensuojeluilmoituksen tarpeellisuudesta. Uudistetun lain mukaan ilmoitus on tehtävä aina, kun lapsen tilanne edellyttää lastensuojelutarpeen arvioimista. Pelkkä epäily riittää lastensuojeluilmoituksen tekemiseen. Lastensuojelulaki ei kuitenkaan mene rippisalaisuuden edelle.

Uudistuksen vaikutuksia

Lastensuojelulain uudistuksen astuttua voimaan Kirkkohallitus järjesti aiheesta Aika puhua – aika vaieta -koulutuksen yhdessä hiippakuntien kanssa. Uudistuksen vaikutuksista seurakuntatyöhön on tämän jälkeen tehty myös kyselytutkimus. Vastaajina oli Aika puhua – aika vaieta -koulutuksen käyneitä seurakunnan työntekijöitä. Tutkimuksella haluttiin selvittää lastensuojeluilmoitusten määrää ja syitä. Lisäksi pyrittiin selvittämään myös järjestetyn koulutuksen hyötyä sekä lisäkoulutustarvetta. Tutkimus tehtiin osana opinnäytetyötä Diakonia-ammattikorkeakouluun.

Lastensuojelua pidettiin yleisesti tärkeänä asiana. Kyselyn vastausten mukaan lastensuojelulain uudistus on selkeyttänyt ja tarkentanut toimintaohjeita lastensuojelutapauksissa. Tietoi-

Marjut Hentunen

suus lastensuojeluun liittyvistä asioista on lisääntynyt. Toisaalta muutosta ei kaikkialla ole välttämättä havaittu, sillä lastensuojelutapauksia ei ole tullut vastaan. Osa työntekijöistä kokee olevansa hyvin valvutuneita lastensuojeluasioissa, joten koulutus ei sen vuoksi ole ollut tarpeen.

Seurakunnissa on käytössä monipuolisesti varhaisen puuttumisen ja lastensuojelun menetelmiä. Yhteistyötä tehdään myös lastensuojelun kanssa, ja huoli uskalletaan pääosin ottaa puheeksi nuoren itsensä tai tämän vanhempien kanssa. Yhteistyötä tehdään seurakunnan sisällä, mutta myös muiden toimijoiden kanssa.

Useimmiten varhaisen puuttumisen tukena käytössä ovat huolen vyöhykkeet -malli ja huoli puheeksi -menetelmä. Paljon myös konsultoidaan muiden alojen ammattilaisia, ja perheitä ohjataan eteenpäin saamaan tarvitsemaansa apua. Usein pyritään tukemaan koko perhettä. Erityisesti diakoniatyöntekijöiden vastauksissa näkyi perhekeskeisyys varhaisessa puuttumisessa. Tähän kuuluvat esimerkiksi kotikäynnit.

Tehdyt lastensuojeluilmoitukset

Kyselyyn vastanneista viidesosa oli tehnyt lastensuojeluilmoituksen vuosina 2008–2009. Ilmoitusten määrän ei kuitenkaan koettu nousseen uudistuksen jälkeen. Ammattiryhmittäin katsottuna muut olivat tehneet lastensuojeluilmoituksia lähes tasaisesti, mutta diakoniatyöntekijät ilmoittivat lähes kymmenen prosenttiyksikköä muita useammin tehneensä ilmoituksen kyseisenä vuosina. Alueellisesti seurakunnissa tehdyt lastensuojeluilmoitukset noudattavat pääosin kaikkia Suomessa tehtyjä lastensuojeluilmoituksia. Suurimmissa kaupungeissa lastensuojeluilmoituksia tehdään enemmän kuin pienemmissä.

Lastensuojeluilmoitus tulee lain mukaan tehdä, jos ilmenee, että lapsen hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen vaativat lastensuojelutarpeen selvitystä. Yleisin syy lastensuojeluilmoituksen tekemiseen ovat kyselyn vastausten mukaan olleet lapsen omat ongelmat, esimerkiksi päihteiden käyttö ja käytösongelmat. Seuraavaksi suurimpia

syitä ovat olleet vanhempien päihteiden käyttö tai mielenterveysongelmat sekä lapsen tarpeiden laiminlyönti.

Usein tilanteet ovat kuitenkin monisyisiä eikä yhtä ainoaa syytä voi määrittellä. Erityisesti lapsi- ja nuorisotyöntekijät kohtaavat työssään enemmän lapsia kuin vanhempia. Silloin lastensuojelun tarve tulee ilmi ensisijaisesti lapsen oireilusta. Lapsen oireilusta herää huoli, jolloin aletaan selvittää, onko perheessä lastensuojelun tarvetta.

Turha lastensuojeluilmoitus?

Toisinaan huoli lapsesta tai nuoresta herää, mutta lastensuojeluilmoitusta ei kuitenkaan tehdä. Syyt huolen heräämiseen ovat näissä tapauksissa suurelta osin samoja kuin silloin, kun lastensuojeluilmoitus tehdään. Suurempaan osaan nousevat kuitenkin lapsen kannalta vähemmän vahingolliset asiat kuten perheen taloudellinen tilanne. Pie-nemmässä osassa taas ovat asiat, jotka vaativat puuttumista välittömästi, kuten lapsen kohdistuva väkivalta.

Syitä sille, että lastensuojeluilmoitusta ei ole tehty, löytyy useita. Yhtenä suurimpana syynä on työntekijän suhde lapsen vanhempiin. Ilmeisesti kynnys ilmoituksen tekoon on suuri, jos tuntee lapsen vanhemmat. Hyvien väliden säilyttäminen lapsen vanhempiin ei kuitenkaan saisi olla esteenä lastensuojeluilmoituksen tekemiselle. Joissakin tapauksissa ilmoitusta ei ole tehty, sillä tilanne on hoitunut muuta kautta tai lastensuojeluilmoituksen tekoon ei olekaan ollut tarvetta.

Monia työntekijöitä saattaa mietityttää, onko lastensuojeluilmoitus sitenkään aiheellinen. Pelko turhasta ilmoituksesta nousee esiin. Oma huolta on välillä vaikea arvioida, mutta ei ole syytä epäröidä liikaa ilmoituksen tekoa. Turhasta ilmoituksesta voi olla harmia perheelle, mutta toisaalta ilmoituksen ollessa tarpeen tekemättä jättämisellä voi olla suuria seurauksia lapselle. Lastensuojeluilmoituksen tekeminen ei johda suoraan lasten huostaanottoon, vaan perheen tilanne ensin arvioidaan, jonka jälkeen ryhdytään tarvittaviin toimiin. Kun ilmoitus tehdään ongelmien ollessa vasta pieniä, monesti avohuollon tukitoimenpiteet riittävät tukemaan perhettä.

Rippisalaisuus mietityttää

Kyselytutkimuksen tuloksista selviää, että vaitiolovelvollisuuden rippisalaisuus ovat välillä melko epäselviä käsitteitä. Moni vastaajista vetoaa rippisalaisuuteen, vaikka se ei kaikkia työntekijäryhmiä koske. Lastensuojelulaki velvoittaa seurakunnan työntekijät tekemään lastensuojeluilmoituksen muiden, esimerkiksi vaitiolovelvollisuutta tai salassapitoa koskevien, säädösten ja lakien estämättä. Ainoana poikkeuksena on papin rippisalaisuus, joka koskee myös lehtoreita. Ilmoitusvelvollisuuden ja salassapito ovat vaikeita ja ristiriitaisia ja niihin liittyen tarvitaan edelleen lisää koulutusta.

Suuressa osassa tapauksia lastensuojeluilmoituksen tekemisen seuraukset ovat positiivisia. Monessa tapauksessa lapselle oli saatu apua ja perheen tilanne helpottunut. Useimmissa tapauksissa kyseessä ovat olleet lastensuojelun avohuollon tukitoimenpiteitä. Lastensuojeluilmoituksen teko on monesti työntekijälle helpotus, kun mieltä painanut asia selviää tai menee eteenpäin.

– VEERA HYNINEN JA MAURA TUOKKO

Opinnäytetyö, syksy 2010
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Diak Etelä Kauniainen
Sosiaalialan koulutusohjelma

Ikkuna pyhyteen – tiellä ykseyteen

MARIANNE KANTONEN,
VEIJO KOIVULA, EEVA ZITTING:
IKKUNA PYHYYTEEN
– EKUMEENINEN IKONIKIRJA
VÄYLÄKIRJAT 2011

Kirja kutsuu tarttumaan. Suklaansävyiseltä taustalta avautuu kutsuvasti harmoninen, kaunista Lohtu ja ilo -nimeä kantava Jumalanäidin ikoni. Julkaisun koskettaminen johdattaa miellyttävällä tavalla lehtelyyn, kannen ja sisuksen materiaali ovat samettiset ja tekstin fonttivalinta aivan täydellinen. Hieno, että vielä tehdään oikeita kirjoja! Teos voi palvella myös ev.-lut. kirkon Pyhä-painopistettä ja siinä ehkä erityisesti teema: Tilaa uudelle uskon kielelle ja sanoitukselle.

Teoksessa on kolmekymmentäkaksi ikonimaalari **Eeva Zittingin** ikonia, jotka kuvaavat Kristukseen ja pelastushistoriaan liittyviä aiheita. Mukana on myös profeettojen, evankelistojen, apostolien ja marttyyrien ikoneita. Ekumeenisen trion, **Marianne Kantonen**, **Veijo Koivula**, Eeva Zitting, yhteistyö on mutkatonta. Eeva maalaa, Marianne selittää, Veijo mietiskelee.

Eeva Zittingin maalamat ikonit syntyvät puupohjalle temperatekniikalla luonnonvärejä käyttäen. Maalausten sommittelu ja värimaailma ovat bysanttilaisen ikonimaalausperinteen vaikutuspiiristä. Ikonit ovat puhuttelevia, syvällisiä, hoitavia, ilman minkäänlaisia pompöösejä piirteitä. Teoksen kuvankäsittelystä vastaa **Kari Riitakangas**, jonka ammattitaito on kymppin arvoista. Ikonien värit toistuvat kuvissa erinomaisesti.

Marianne Kantonen on ortodoksinen uskonnonopettaja. Taitavan pedagogin otteella hän luotsaa lukijan symboliikan syvälliseen maailmaan. Kirjan ulkoasun toteutus ansaitsee tässäkin kiitoksen. Vasemmalla on kuva, oikealla teksti. Samalla kun lukee, voi seurata teemaa kuvasta. Jokainen kaari, risti, vaate, laskos, väri, kirjain, säde selitetään tiiviisti, teologisesti ja tietäen. Kantosen hyvästä kynästä ovat myös ikonitaiteen yleisesitys ja informatiivinen katsaus historian kautta nykypäivään. Ikonit eivät ole ortodoksien yksinoikeus, todetaan heti alkulehdillä ja näin muut kuin ortodoksilukijat ikään kuin vapautetaan jatkamaan syventymistä kiintoisaan aiheeseen.

Mietiskelyteksteissä käsitellään herkin vedoin pohdintoja, jotka nousevat Raamatun tekstien ja pyhien kuvien ääreltä. Veijo Koivulan tekstit tuovat Jumalan läsnäolon myös arkisten kiireidemme keskelle. Kunkin ikonin kohdalla viivahdetään ja edetään kohti hengellistä ydintä. Koivulan mietiskely vie lukijan kristinuskon mysteerien äärelle. Niitä availlaan elämää ymmärtäen. Palo kohti Kristuksen kirkon ykseyttä piirtyy kompaktien tekstien punaisena lankana läpi koko teoksen. Kun kukaan meistä ei ole kirkkoäitinsä ainoa lapsi, kuuluu päivittäiseen rukoukseemme myös toisten kristittyjen, sisarten ja veljien muistaminen, Koivula tiivistää.

Ikkuna pyhyteen on oivallinen nimivalinta ja alaotsikko Ekumeeninen ikonikirja niin ikään. Kirja on myös kiitoksen osoitus sille, että ikonimaalaus on merkittäväällä tavalla edistänyt ekumeenista ajattelua ja kansakäymistä maassamme. Loppuosassa on myös sanasto. Selityksen saavat analogi, edikti, himation, mafori jne. Hakemistoa jäin kaipaamaan, koska teos palvelee myös hakuteoksena, ja naispyhiä kuvaavia ikoneita olisin toivonut olevan hieman enemmän. No, kun triolla tuntuu yhteistyö sujuvan, voidaan toivoa ja melkein vaatia, että uusia teoksia vielä ilmestyy. Nyt on aika avata ikkunoita pyhyteen.

– SIRPA-MAIJA VUORINEN

Lähimmäisen rakkauden syvyys

Kaupungin kaduilla kävellessä ohitan joka päivä satoja ihmisiä. Kaikki sulautuvat harmaaseen massaan. Kevään ensimmäinen krookus pysähdyttää. Katselen ihastellen sitä ja muistan, että se on uniikkikappale. Ei ole toista samanlaista.

Jokainen lyhyestikin kohtaamani ihminen on uniikkikappale. Silti he eivät aina pysäytä minua samanlaisella ihmettelyllä ja ihastuksella.

Kuitenkin usein kuulee: *”Ei kukaan järkevä ihminen tai yritys osallistu vapaaehtoistoimintaan. Aina siinä on jokin pyyde takana? Se on selvítettävä ennen kuin mitään tehdään.”*

Moni vapaaehtoistoiminnassa mukana oleva saa runsaasti myös epäilyjä ja kritiikkiä osakseen. Se on luonnollisesti hyvä, koska ilman arvioita ja arvostelua ei mikään asia kehity tai uudistu. Kuitenkin monet arvostelijat ovat itse – eri syistä – kyvyttömiä itse tekemään mitään konkreettista yhteiseksi hyväksi.

Kun luova hulluus saa vallan, ihmiset helposti innostuvat liikaa. Suunnitelmien toteuttaminen viekin huomaamatta jaksamisen rajoille. Vapaaehtoistoiminnassa mukana olevat väsyvät ja pettyvät. Pisteliäs kyynisyys nousee usein valtavasta pettymyksestä. Joskus sitä on niin vaikea sietää, ettei kestä nähdä vapaaehtoistoiminnasta innostuneita ihmisiä. Parempi leikata heti muidenkin unelmilta siivet: *”Ei tuo kuitenkaan onnistu. On tämä jo nähty.”*

Vapaaehtoistoiminnassa mukana olevien on olennaisen tärkeää huomata omat arvonsa ja motiivinsa

sekä tarpeen mukaan suojata oma jaksamisensa. Vertauskuvallisesti voi viitata lentokoneissa pienten lasten vanhemmille annettavaan ohjeeseen: Laita happinaamari ensin omille kasvoillesi ja vasta sen jälkeen lapsesi kasoille. Ohje ”Pidä huolta myös itsestäsi” unohtuu valitettavan usein niiltä, jotka toimivat toisten parhaaksi.

Ortodoksinen teologi **Alexander Schmemmann** kirjoittaa kirjassaan *Suuri Paasto*: *”Kristus ei jättänyt opetuslapsilleen yksilöllisen pelastumisen oppia vaan uuden käskyn että he rakastaisivat totisiaan, ja Hän lisäsi ’siitä kaikki tuntevat teidät minun opetuslapsiesi, jos teillä on keskinäinen rakkaus’. Rakkaus on näin ollen perustus, kirkon todellinen elämä.”*

Seurakunnan ja kristillisten järjestöjen ja toimijoiden tehtävänä on muistuttaa aina siitä, kuinka mitaamattoman arvokas jokainen ihminen on – myös oma elämä.

Schmemmann kirjoittaa Kristuksen tuomiosta (Mat 25:31-46): *”Kun Kristus tulee tuomitsemaan meitä, mikä tulee olemaan hänen tuomionsa mittapuu. Vertaus vastaa: rakkaus – ei pelkkä ihmisystävällinen kiinnostus abstraktiin oikeudenmukaisuuteen ja nimettömiin köyhiin vaan konkreettinen ja henkilökohtainen rakkaus ihmistä kohtaan, ketä tahansa henkilöä kohtaan, jonka Jumala panee minut kohtaamaan elämässäni.”*

– KIRSI HIILAMO